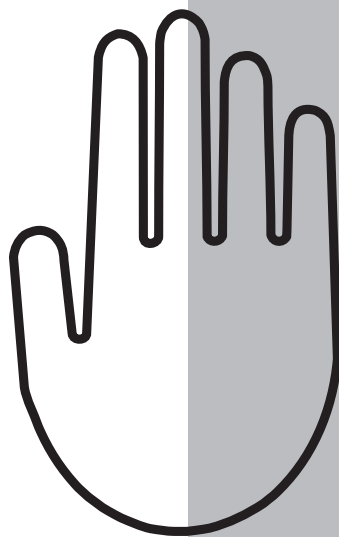

Akcioni plan za anti korupciju:

Društveni i ekonomski prioritet za Kosovo

Oktober 2006

Akcioni plan za anti korupciju:

Društveni i ekonomski prioritet za Kosovo

Oktoabar 2006

Uvodna napomena

Svi premijeri PIS-a, koji su vodili kabinet, su konstatovali da je borba protiv korupcije prioritet za Kosovo. Ova borba predstavlja zdravu i neophodnu vežbu i pružiće podršku u povratku poverenja u institucije i omogućiti stanovnicima Kosova da uspostave održivu demokratiju.

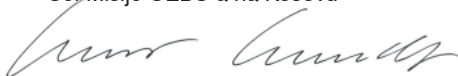
Osnova za ovaj cilj propisana je uz podršku kompletne strategije za anti korupciju i akcionog plana za anti korupciju, kao i set mera na zakonodavnom, administrativnom, pravosudnom i policijskom nivou. Takođe pruža inicijative građanskog društva, kao što su informisanje javnosti o statusu borbe protiv korupcije.

Radionice Radionice koje su organizovane i koje se planiraju, predstavljaju zajedničke napore OEBS-ove Misije na Kosovu i Kabineta premijera. Ove radionice, po prvi put su okupile sve zainteresovane strane uključene u implementaciju ovog akcionog plana kao i predstavnike građanskog društva.

Ova dokumenta koja takođe predstavljaju zajedničku inicijativu, pružaju nedavne informacije lokalnih i stranih eksperata o stanju korupcije na Kosovu, o percepciji od strane javnosti i o prvim pokušajima u borbi protiv korupcije. Javnosti su predstavljeni glavni uzročnici korupcije i kako se korupcija može suzbiti. Staviše, ova dokumentacija je namenjena da pomogne kosovskim institucijama u implementaciji akcionog plana.

Korupcija ne predstavlja ishod koji će večno trajati. Kada razlozi postanu poznati mogu se uzeti u obzir. Akcioni plan, javne diskusije u radionicama i ova dokumentacija predstavljaju napore u cilju pomoći kosovskom društvu na putu ka stvaranju potpuno funkcionalne demokratije.

Verner Vnendt
Ambasador
Šef Misije OEBS-a na Kosovu

Agim Čeku
Predsednik Vlade Kosova

Sadržaj

Kosovska agencija za borbu protiv korupcije <i>Hasan Preteni, Direktor</i>	8
Korupcija na Kosovu – karakteristike, mnjenja i izazovi <i>Muhamet Mustafa, Ekrem Bećiri, Riinvest</i>	11
Borba protiv korupcije na Kosovu <i>Fron Nahzi, East West Management Institute, Inc</i>	25
Borba protiv korupcije na Kosovu <i>Franklin Devrieze, Misija OEBS-a na Kosovu</i>	31
Franklin De Vrieze, Misija OEBS-a na Kosovu <i>Habit HAJREDINI</i>	38

Kosovska agencija za borbu protiv korupcije

Hasan Preteni, Direktor, Kosovska agencija za borbu protiv korupcije

Kosovska agencija za borbu protiv korupcije je nezavisno telo koja sprovodi odgovornosti određene "Zakonom protiv korupcije" Br. 2004/34.

Kosovska agencija za borbu protiv korupcije je nezavisno telo koja sprovodi odgovornosti određene "Zakonom protiv korupcije" Br. 2004/34.

Kosovska agencija za borbu protiv korupcije je počela funkcionisati 17.07.2006. godine – sa izborom direktora. Primarne aktivnosti direktora su određena sa organogramom institucije i u određivanju proceduralnih pravila rada. Kosovska agencija za borbu protiv korupcije uz pomoć lokalnih institucija i međunarodnih institucija biće u funkciji posle punih 6 meseci (posle izbora direktora agencije).

Kosovska agencija za borbu protiv korupcije je jako važna institucija za Kosovo. Njegovo delovanje će dosta zavisiti od podrške lokalnih i međunarodnih institucija. Najveća zabrinutost kosovara u političkom aspektu, je politički status Kosova, a u "unutrašnjem" aspektu najveći problem je nezaposlenost. Borba protiv korupcije biće glavni argument ispred međunarodne zajednice u dokazivanju koliko su kosovari spremni za stvaranje države, da se osveste, kako bi se pridružili civilizovanim evropskim državama, kako bi stvorili nezavisne i demokratske institucije.

Ideje direktora kosovske agencija za borbu protiv korupcije za vremenski okvir od 5 godina:

Da bi stvorili svoju misiju, kosovska agencija za borbu protiv korupcije treba da bude:

- a) nezavisna
- b) profesionalna
- c) sa profilizovanom strukturom
- d) otvorena za saradnju
- e) transparenta
- f) dobro plaćena

a) NEZAVISNA

Nezavisnost podrazumeva onemogućavanje uticaja političkog spektra u njegovom delovanju, profesionalni kadar treba da izbegne uticaje političkih partija, grupe interesa ili druge neformalne grupe. Nosioci aktivnosti agencije ne bi trebali da budu osobe koje u svojoj biografiji imaju fleke ili kriminalne aktivnosti. Prošlost nosioca aktivnosti agencije i njihovih porodica mora biti jak dokaz kako bi građanin Kosova podržavao i ovu instituciju. Objekat u kojem radi agencija, treba da bude podeljen od drugih objekata vlade, Skupštine ili neke druge državne institucije. Sprovođenje aktivnosti u istom objektu sa ostalim institucijama, predstavlja stalnu opasnost od stvaranja odnosa između zaposlenih, gde konflikt interesa može uvek predstavljati opasnost za ne-sprovođenje zakona.

b) PROFESIONALNA

Nosioci aktivnosti kosovske agencije za borbu protiv korupcije moraju biti dobro obučavani, profesionalno spremni i da imaju dovoljno profesionalnog znanja za funkcionisanje pravnog sistema u zemlji. Posebna pažnja treba da se posveti omladini koji su se obrazovali van zemlje. Poznavanje stranih jezika (posebno engleskog), savršeno poznavanje rada na kompjuteru, poznavanje pravnog sistema i posebnih obaveza agencije, su snažni parametri za postizanje uspeha. Kosovska agencija za borbu protiv korupcije treba da pripremi strategiju Kosova za borbu protiv korupcije ili da izmeni postojeći. Ujedno treba da predlaže sistematske promene pravnog sistema i, predlagajući promene, utiče na smanjenje ili onemogućavanje korupcije. Kosovska agencija za borbu protiv korupcije treba da učestvuje (zajedno sa organizacijama i ostalim nevladinim organizacijama) u sprečavanju korupcije. Kosovska agencija za borbu protiv korupcije treba takođe da učestvuje i da savetuje tokom nacрта platforme etičkog pravilnika u javnom i pravnom sektoru.

c) SA PROFILIZOVANOM STRUKTUROM

Struktura kosovske agencija za borbu protiv korupcije treba da pokrije sve sfere delovanja. Struktura se određuje na bazi obaveza koje su predviđene zakonom. Struktura ne bi trebala da bude kopija bilo koje druge institucije, ali koristeći praksu sličnih agencija u regionu, obaveze određene zakonom i ponuđenim budžetom, treba da se stvori funkcionalna struktura. Razgranavanje kosovske agencije za borbu protiv korupcije e treba biti horizontalna i vertikalna. Horizontalno razgranavanje podrazumeva stvaranje jedno snažnog i stabilnog centra na nivou Kosova, dok vertikalnim razgranavanjem podrazumevamo fukcionalizaciju centara po regionima Kosova do nivoa opština.

d) OTVORENA ZA SARADNJU

Kosovska agencija za borbu protiv korupcije treba da saraduje sa lokalnim i međunarodnim strukturama koje za misiju imaju borbu protiv korupcije, kao i da se iskoriste dostignuća država koje su uspešno prevazišle fazu tranzicije od totalitarnih sistema u demokratskim sistemima, koje su prenele svojinu od društvene i državne u privatnu. Da iskoristimo praksu država koje su se priključili ili su blizu da se priključe Evropskoj Uniji.

Kosovska agencija za borbu protiv korupcije treba da saraduje sa obrazovnim institucijama zemlje, koje organizuju seminare i razne okrugle stolove, sa ciljem obrazovanja širih masa i da se borba protiv korupcije može dobiti samo angažmanom svih. Kosovska agencija za borbu protiv korupcije treba da napominje kosovskim vlastima o ostvarenju njihovih obaveza koje proizlaze iz međunarodnih akata i da im ponudi preporuke kako ispuniti iste. Posebna važnost se određuje saradnji sa sudskim i policijskim institucijama, koji moraju da deluju brzo i efikasno protiv koruptivnih dela.

Treba razmisliti i o stvaranju profesionalnih organa u tužilaštvu i sudstvu, koje se bave sa borbom protiv korupcije.

e) TRANSPARENTNOST

Rad u agenciji treba da bude transparentno. Objavljivanje koruptivnih dela u višim institucijama bi povećao poverenje građana u kosovsku agenciju za borbu protiv korupcije i u ostalim institucijama. Kosovska agencija za borbu protiv korupcije treba da otvori jednu "web" stranicu i trebala bi osigurati jednu otvorenu telefonsku liniju, gde bi građani Kosova mogli da prijave slučajeve korupcije.

f) DOBRO PLAĆENA

Zaposleni u kosovskoj agenciji za borbu protiv korupcije treba da budu dobro plaćeni. Njihova plata bi trebala biti dodeljena iz konsolidovanog kosovskog budžeta – dovoljna za obezbeđenje blagostanja za njih i njihove porodice, kao i da bude stimulacije za uključenje profesionalaca u okviru agencije.

Samo dobro plaćeni radnici su garancija da se neće korumpirati i da će maksimalno dati sve od sebe.

Budžet Kosova će biti dobra garancija za delovanje kosovske agencija za borbu protiv korupcije i za obeštećenje onih koji se bore protiv korupcije. U borbi protiv korupcije ne treba da se štede finansijska sredstva, jer će se višestruko isplatiti. Profesionalni kadar treba da ima poseban tretman u tužilaštvu i sudovima.

ZAKLJUČAK

Borba protiv korupcije na kosovu će se dobiti samo ako ima opšte nacionalni karakter i ako ovu beskompromisnu borbu budu podržale kosovske institucije. Građanska svest treba da se podigne na evropski nivo. Kod svih treba da se stvori jedno opšte ubeđenje da u borbi protiv korupcije, mi se borimo za: zaštitu pravnog reda, demokratiju i ljudska prava, dobru vladavinu, poštenje i socijalnu pravdu, konkurenciju, ekonomski porast, opšte poverenje u javne institucije i socijalne i moralne vrednosti društva. Borba protiv korupcije može biti dobijena ako prijavimo sve slučajeve i ako se u ovoj borbi uključe svi.

Korupcija na Kosovu – karakteristike, mnjenja i izazovi

Muhamet Mustafa, Riinvest

Ekrem Bećiri, Riinvest

Rezime

Ovaj dokument predstavlja nastojanje da se dotaknu i analiziraju neke karakteristike fenomena korupcije na Kosovu.

Ovaj dokument analizira sledeće: i) opšte faktore koji karakterišu postojeće Kosovsko društvo sa stanovišta okolnosti koje doprinose ekspanziji fenomena korupcije; ii) rezultate istraživanja o percepciji korupcije u javnosti; i iii) izazove koje borba protiv korupcije postavlja.

Ovaj dokument je deo većeg izveštaja koji je spoveden uz finansijsku podršku Kosovskog fonda za otvoreno društvo (SOROS) u sklopu sveobuhvatnog projekta istraživanja korupcije na Kosovu.

1. Uvod

Korupcija je multidimenzionalan fenomen koji je star koliko i ljudski rod. U prirodi je ljudskih bića da pokušaju da stvore privilegije i ličnu korist ne uzimajući u obzir potrebe drugih ljudi čak i kada su one posvećene drugim ljudima. U ovom smislu takođe ni drugi segmenti Kosovskog društva nisu isključeni.

Trenutno postojeći kontekst korupcije uopšteno može da bude okarakterizovan kao rezultat političkog i socijalnog sistema pre samog kolapsa bivše Jugoslavije posebno u okolnostima od pre do 1999 godine - ratni period i generalni trendovi koji su se desili posle uspostavljanja međunarodne administracije na Kosovu. S obzirom da je stanovništvo Kosova u odnosu na druge nacije u bivšoj Jugoslaviji bilo predmet nejednakog tretmana ono je u velikom delu bilo prinuđeno da ostvaruje svoja prava korumpirajući javne zvaničnike na svim nivoima. Ovakvo "razumevanje" koje je imalo za svrhu realizovanje građanskih prava takođe je rezultiralo u nastavku "sprovođenja" ovakvih praksi i posle 1999. Posle završetka rata ustanovljavanje novog političkog i ekonomskog sistema koje je bilo praćeno brojnim poteškoćama kroz koje prolazi svako ratom zahvaćeno društvo postojanje dualizma vlasti između međunarodnih i lokalnih institucija rezultiralo je korupcijom na svim institucionalnim i ne-institucionalnim nivoima.

Uticao regionalne dimenzije mora biti ostavljen sa strane jer je Kosovo okruženo okruženjem koje karakteriše visok stepen korupcije. To je i zbog toga jer su sve zemlje koje okružuju Kosovo prošle kroz iste poteškoće u periodu tranzicije koja sama po sebi stvara pogodno tle za razvoj korupcije pa su prema tome ove poteškoće bile naglašene i na Kosovu – vidi okvir 1.

Okvir 1. Zajedničke karakteristike zemalja sa visokim nivoom korupcije

Prema organizaciji Transparency International (TI), zemlje u razvoju i dobar deo zemalja na Balkanu okarakterisane su visokim nivoom korupcije. U tom kontekstu ni Kosovo nije izuzetak. Trenutne okolnosti i proces u kojem se Kosovo nalazi a koji je okarakterizovan sa tranzicionim soci-ekonomskim poteškoćama i oružanim konfliktima kao posledicama istih stvaraju pogodne uslove za korupciju na Kosovu..

Zajedničke karakteristike zemalja koje imaju visok nivo korupcije su sledeće:

- ❖ Većina ovih društava je prošla kroz period totalitarizma u svojoj prošlosti i / ili su imale civilne konflikte.
- ❖ Iako sve ove zemlje imaju izabrane vlade i smatraju se demokratskim zemljama njihove demokratske institucije se nalaze na različitim nivoima razvoja.
- ❖ Stopa nezaposlenosti je visoka iako država namerava da smanji nezaposlenost otvaranjem prilika za zapošljavanje u javnom sektoru.
- ❖ Zaposleni u ovim sektorima imaju male plate i u zavisnosti od veličine domaćinstava koje izdržavaju većina ih živi ispod ili na granici siromaštva.
- ❖ Civilno društvo i mediji su ili nedovoljno razvijeni ili slabi.

Ove karakteristike se uopšte nisu izmenile u poslednje tri godine. Okolnosti koje idu u prilog daljem povećanju korupcije još uvek postoje. Zbog toga privremene institucije samouprave treba da rade intenzivno na eliminisanju svih okolnosti koje korupciju čine mogućom.

Izvor: Izveštaj ranog upozorenja #10, Riinvest, 2005.

Okvir 2. Definicija korupcije

Najraširenija i najcitiranija definicija korupcije je ona koja kaže da je korupcija “zloupotreba moći kako bi se stekla materijalna dobit”.

Prema Kosovskom Anti-korupcijskom zakonu korupcija je “bilo koje kršenje dužnosti zvaničnika ili osobe koja je u okviru pavnog tela odgovorna kao i bilo koja aktivnost inicijatora ili onih koji imaju dobrobit pri tomei koja je vršena kao direktan odgovor na uslugu koja je na direktan ili indirektan način bila obećana, ponuđena, zahtevana, dobijena ili prigrljena samo za sebe ili za neku drugu osobu. “

2. Dimenzija korupcije na Kosovu

Trenutna situacija korupcije na Kosovu nije sagledana na nivou koji bi sa preciznošću utvrdio koja su to prioriteta polja i na koje bi kratkoročna i dugoročna strategija trebale da budu usredsređene.

Uopšteno govoreći, postoji nedostatak ovih podataka koji bi mogli da pomognu utvrđivanju volumenta i intenziteta korupcije na Kosovu.

Početak 2004¹, ukupan broj istražnih radnji koje su u osnovi imale korupciju / zloupotrebu položaja finansijski kriminal je bio između 10 i 15 slučajeva godišnje. U toku 2005 sudovi su se bavili rešavanjem svega 15 slučajeva korupcij.² Ovi podaci bi mogli da budu shvaćeni kao indikacija nedostatka institucionalne istrage nego kao indikacija pravih dimenzija korupcije..

Više informacija o strukturi, nivou i predmetima korupcije na Kosovu mogu biti nađene u istraživanjima koja su obavljena u celosti ili delimično na istraživanju percepcija onih koji su u odgovoru na ovo pitanje pripadali raznim kategorijama korupcije na Kosovu.³

Nekoliko fundamentalnih karakteristika korupcije na Kosovu koja su nastala na temelju mišljenja različitih ispitivanih grupa opisana su dole.

Razumevanje pojma korupcije

Stepen uspeha u prevenciji i borbi protiv korupcije u mnogome ovisi od razumevanja samog pojma korupcije od strane javnosti i volje javnosti da učestvuje u aktivnostima koje su vezane za prevenciju i borbu protiv korupcije. Različite nacije imaju različite mentalitete pa i kada je korupcija i različite definicije ovog koje o ovom fenomenu postoje u pitanju (vidi okvir 2).

Uprkos tome što je razumevanje korupcije od strane velike većine relevantno korupcija je bila subjekat istaživanja samo 2004 i to kao deo većeg istaživanja koje je obavio UNDP.⁴ Rezultati istraživanja su dati u tabeli 1.

Tabela 1. Mnjenja ispitanika o tome šta čini korupciju

Aktivnosti	da (%)	ne (%)
Nuđenje novca policajcima u svrhu prevencije oduzimanja vozačke dozvole od strane policije	89	9
Davanje novca zvaničnicima u svrhu smanjenja poreza na imovinu	85	8
Pritisak na glasače u vreme izbora izražavanjem fizičkih pretnju ili nuđenjem poklona u zamenu za glas na izborima	85	8
Obezbeđivanje dodatnog novca advokatima koji pomažu osumljčenima da okončaju svoj slučaj na sudu	82	11
Davanje novca javnim službenicima kako bi "ubrzali proces"	81	15
Zloupotreba službene dužnosti kako bi se stekla privatna dobit	78	11
Obezbeđivanje informacija koje ne bi smele da budu dostupne javnosti kako bi se stekla lična korist	71	14
Intervenisanje u svrhu zapošljavanje rođaka kod visokih izvršnih zvaničnika	68	29
Nuđenje poklona doktoru tako da on obezbedi specijalnu negu za pacijenta	64	35
Davanje novca opštinskom zvaničniku kako bi se dobila dozvola za gradnju	57	34
Ispunjavanje usluga kako bi se dobio godišnji odmor	57	35

Izvor: Borba protiv korupcije na Kosovu UNDP, 2004.

¹ Vlada Kosova, *Strategija protiv korupcija na Kosovu*, 2004.

² 10 slučajeva je rešeno, 15 slučajeva je još u procesu rešavanja od kojih je 10 preneseno iz 2004 godine; *Koha Ditore*, 15 mart 2006.

³ Na Kosovu je sprovedeno nekoliko istraživanja javnog mnjenja: Korupcija na Kosovu – Sagledavanje i implikacije, USAID (MIS, 2003); Korupcija i njen uticaj na privredu Kosova (Riinvest, 2003); Borba protiv korupcije na Kosovu (UNDP, 2004); Kosovski mozaik– Percepcija opštinske vlasti i javnog servisa na Kosovu (UNDP, 2003); Izveštaj ranog upozorenja (Riinvest, 2002-2005); IFES: Ocena i poboljšanje građanskog znanja po pitanju pravnog sistema – istraživanje javnog mnjenja na Kosovu u 2005 (USAID, 2006).

⁴ Borba protiv korupcije na Kosovu, UNDP, 2004.

Ako uzmemo u obzir činjenicu da u većini javnost može da razgraniči šta predstavlja korupciju ono što zabrinjava je činjenica da svaki deseti ispitanik pod pojmom korupcije nije podrazumevao niti jedno delo navedeno u tabeli 1! Posebno zabrinjava činjenica da veliki procenat ispitanika ne smatra intervenciju prilikom zapošljavanja njihovog rođaka, nudenje darova doktoru kako bi obezbedio specijalnu negu i davanje novca kako bi se dobila dozvola za gradnju postupcima korupcije.

Relevantni podaci na koje je ukazano u tabeli 1 ukazuju na to da Kosovsko društvo naginje ka tome da bude više tolerantno kada je korupcija u pitanju. Ova zapažanja su isto tako u skladu sa index-om korupcije za Kosovo i nekoliko drugih Balkanskih zemalja koje su predočene u tabeli 2. Ova tabela ukazuje na to da su samo Albanija i Makedonija zemlje u kojima je korupcija više izražena nego na Kosovu.

Tabela 2. Indexi korupcije u nekim Balkanskim zemljama*

	Tolerancija društva prema korupciji	Izgledi za kompromis prema korupciji	Pritisak civilnih službenika na davanje korupcije	Pritisak civilnih službenika na davanje korupcije	Pritisak civilnih službenika na davanje korupcije	Pritisak civilnih službenika na davanje korupcije	Pritisak civilnih službenika na davanje korupcije
Albanija	2.4	4.5	3.4	2.0	7.0	6.6	5.5
Bosna i Hercegovina	2.0	2.9	2.5	1.5	6.0	5.9	5.0
Bugarska	1.3	2.7	1.0	0.3	6.4	6.9	5.8
Makedonija	2.4	3.0	2.3	1.6	6.8	6.1	6.1
Rumunija	1.9	3.7	1.9	1.1	6.9	7.1	6.2
Hrvatska	2.2	2.6	1.4	0.6	5.3	5.8	4.8
Srbija	2.0	2.7	2.2	1.4	6.0	6.5	5.1
Crna Gora	1.5	2.6	1.8	1.0	6.0	6.7	4.5
Kosovo	2.1	2.8	1.1	0.7	4.9	3.9	3.8

Izvor: MSI izveštaj o korupciji, maj 2003, i SELDI Izveštaj o indeksima korupcije, april 2002*

Index korupcije se kreće od 0 do 10. Ukoliko je index korupcije bliži 10 utoliko je situacija u pogledu korupcije gora; ukoliko je index korupcije bliži 0 i prognoza je bolja.

Korupcija sagledana kao društveni problem

Neka razmišljanja ispitanih grupa ukazuju na to da je mišljenja Kosovara da je korupcija jedan od najvažnijih društvenih problema. Slede neka od mišljenja na tu temu.

U okviru pitanja “koja su tri ključna problema sa kojima se Kosovo suočava?”, ispitanici tokom ispitivanja koje je obavljeno u 2003 kao deo USAID projekta su bez nedoumica identifikovali nezaposlenost kao jedna od najvećih problema (85,8% ispitanika). Korupcija je bila na drugom mestu prema važnosti (38,9%), ispred siromaštva (32,9%), niskih prihoda (30,9%) i visokih cena (30,3%).⁵

U decembru 2005, među 18 mišljenja koje su bile uzete u deo Izveštaja ranog upozorenja⁶ na pitanje vezano za najveće probleme sa kojima se Kosovu suočava Albanski ispitanici su rangirali korupciju na četvrto mesto (6,3%), posle nezaposlenosti (30,7%), statusa Kosova

⁵ MSI istraživanje o korupciji, USAID, 2003.

⁶ Izveštaj ranog upozorenja #12, Riinvest, 2005

(29,3%) i siromaštva (15,6%); Srpski nisu uopšte sagledavali korupciju kao problem dok su je ispitanici iz ne-Srpske manjinske zajednice rangirali na šestom mestu (2,1%) – vidi tabelu 3. Kao deo drugog istraživanja koje se bavilo mišljenjima i koje je sproveo UNDP,⁷ ispitanici su na listi najvećih problema sa kojima se Kosovu suočava korupciju postavili na šesto mesto mnogo bliže nego što je na to ukazalo istraživanje EWR.

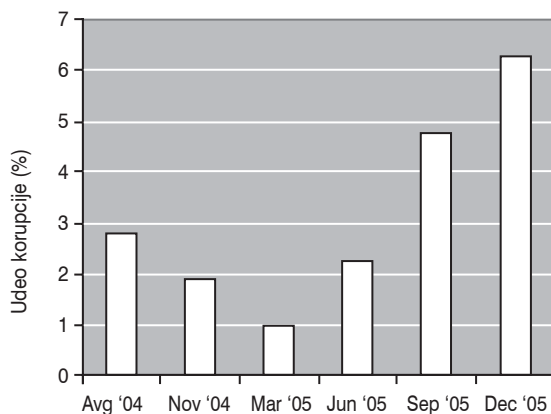
Tabela 3. Mnjenja o najvećim problemima sa kojima se Kosovo suočava (%)

	Albanci	Srbi	Ostali
Infrastruktura (putevi)	1.4	1.9	1.4
Snabdevanje električnom energijom	5.0	0.5	2.8
Urbano planiranje(ilegalna izgradnja)	0.5	0.5	0.7
Zaštita životne sredine	0.3	0.0	0.0
Siromaštvo	15.6	4.8	14.9
Cene	0.8	0.0	0.7
Zdravstvene službe	0.3	0.5	1.4
Javna i lična sigurnost	0.2	62.8	0.7
Obrazovanje	1.1	0.0	1.4
Mešuetnički odnosi	0.2	9.2	3.5
Nezaposlenost	30.7	8.2	52.5
Nesigurnost u vezi konačnog statusa Kosova	29.3	7.2	14.9
Socijalni problemi	2.6	0.0	0.7
Sudbina nestalih	2.3	1.0	0.7
Organizovan kriminal	0.8	2.4	0.7
Nerešeni slučajevi ubistva	2.2	0.0	0.0
Korupcija	6.3	0.0	2.1
Antisocijalno ponašanje (prostitucija, droga)	0.2	0.0	0.0
Drugo	0.1	1.0	0.7
Ukupno	100.0	100.0	100.0

Izvor: Izveštaj ranog upozorenjat #12, Riinvest, 2005

S obzirom da su se podaci iz Izveštaj o ranom upozorenju konstantno razvijali podaci iz 2002 ukazuju na to kako se percepcija ispitanika u vezi sa korupcijom kao jednim od najvećih problema sa kojim se Kosovo suočava menjala tokom vremena. Dijagram 1 ukazuje na relevantne rezultate koji su dobijeni tokom sprovođenja istraživanja u periodu avgust 2004-decembar 2005 sa Albanskim ispitanicima. Ovi podaci ukazuju na to da je procenat Albanskih ispitanika koji korupciju smatraju jednim od najvećih problema povećan tokom 2005.

⁷ Borba protiv korupcije na Kosovu, UNDP, 2004.

Slika 1. Korupcija kao jedan od najvećih problema na Kosovu

Izvor: Izveštaji ranog upozorenja, Riinvest, avgust 2004 – decembar 2005.

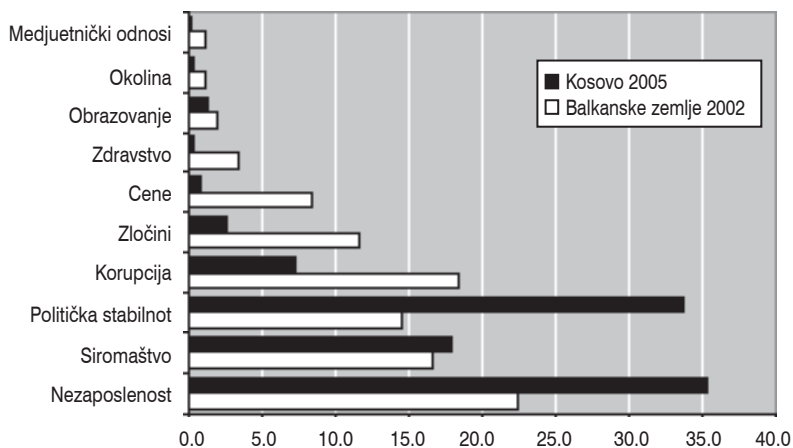
Dimenzija problema korupcije u odnosu na balkanske zemlje

Iako je problem korupcije smatran jednim od najvećih problema sa kojim se balkanske zemlje susreću intenzitet percepcije ovog problema među ispitanicima varira od jedne do druge zemlje. Prema istraživanju koje je 2002 u osam Balkanskih zemalja (Albanija, Bosna i Hercegovina, Bugarska, Makedonija, Rumunija, Hrvatska, Srbija i Crna Gora), sproveo SELDI korupcija je dominantan problem u Albaniji (69,4%), Rumuniji (56,9%) i Bosni i Hercegovini (48,3%)⁸. Treba naglasiti da je problem nezaposlenosti dominantan problem u većini ovih zemalja i da je politička stabilnost jedan od većih problema za ove zemlje izuzev Bugarske, Rumunije i Hrvatske. Važno je napomenuti i da su interetnički problemi velikim delom bili naglašeni samo u Albaniji.

Relevantni podaci koji su dostupni na Kosovu a odnose se na ova pitanja ne mogu se u potpunosti uporediti sa onima koje je objavio SELDI jer i broj ponuđenih mišljenja nije bio isti, i jer su neka pitanja uako možda slična po svojoj suštini imala drugačiju formulaciju.⁹ Međutim, u svrhu uporedbe ista su mišljenja bila uzeta iz istraživanja SELDI i Izveštaja o ranom upozorenju #12 i bio im je dat isti zajednički denominator (u potpunosti od 100% mogućnosti). Rezultat ovih uporedbi predočen je na slici 2, gde je je za gore navedene Balkanske zemlje uzeta njihova srednja vrednost u razmatranje. Brojevi ukazuju na to da je u odnosu na Balkanske zemlje korupcija na Kosovu rangirana na drugom mestu u okviru uporednih mogućnosti dok je na Kosovu ona rangirana na četvrtom mestu. Ove je stoga jer se nezaposlenost, politička stabilnost, i siromaštvo smatraju većim problemima od korupcije i zato su smatrani dominantnijim.

⁸ Izveštaj o indeksima korupcije, SELDI, 2002.

⁹ U upitniku SELDI kao mišljenje o najvećim problemima sa kojima se Kosovo suočava bila je ponuđena "politička stabilnost", dok je u upitniku Izveštaja o ranom upozorenju isti fenomen bio opisan kao "nesigurnost u vezi sa finalnim statusom Kosova" i uočen kao značajan .

Slika 2. Najveći problemi sa kojima se suošava Kosovo i Balkanske zemlje
 Izvor: Corruption Index Report, SELDI, 2002; EWR #12, Riinvest 2005

Stepen korupcije u javnim telima i institucijama

Iako je pogled javost na različita tela u pogledu korupcije bio predmet istraživanja ne postoji standardizovana forma istraživanja koja bi osigurala da ta precepcija bude izneta na jedan koherentan način.

Prema istraživanju MIS-a, Energetska korporacija Kosova je percipirana kao najkorumpiranija javna firma na Kosovu (78%).¹⁰ Među javnim kompanijama Pošta i Telekomunikacije Kosova (PTK) smatra se veoma korumpuiranom (55,2%). Percepcija vezana za korupciju u drugim telima je prema ovom istaživanju isto tako veoma velika – vidi tabelu 4. Kao što se iz ove tabele da uočiti anketirani su bili mišljenja da su biznismeni, advokati i lideri političkih partija veoma koruptirani.

Tabela 4. Percepcija korupcije u drugim entitetima i institucijama

Kosovska Elektro Korporacija	78.2
Biznismeni	57.0
Pošta i Telekomunikacije Kosova	55.2
Customs service	54.9
Bolnice	45.6
Advokati	43.3
Lideri političkih partija	33.7
Službenici za ubiranje poreza	31.8
UNMIK administracija	31.0
Lokalni sudovi	28.2
Zakonodavstvo	27.7
Sudije	25.2
UNMIK policija	24.5
Univerzitet/ škole	23.0
Lokalna administracija	22.6

Izvor : MSI istraživanje korupcije, USAID, 2003

¹⁰ MSI istraživanje o korupciji, USAID, 2003.

Značajan deo ovih institucija se smatraju veoma koruptiranimi i kada je vođenje poslova od strane biznis zajednice u pitanju. Prema istaživanju koje je sprovedeno 2006 a koje je obuhvatalo biznis zajednicu, posebno mala i srednja preduzeća, među osam najkorumpiranijih tela našla su se sledeća: Kosovska Poverenička Agencija (64%), UNMIK (49%), Carina (48%), i međunarodne organizacije (40%). Međutim, kao veoma korumpirani bili su navedeni sudovi (38%) i zdravstvene ustanove (38%).¹¹

Postoji nekoliko aktivnosti vezanih za ispitivanje javnog mnjenja koje sistematski registruju mišljenje javnosti u vezi sa korupcijom na Kosovu u jednom dugoročnom okviru kako bi ukazale na promene percepcije javnosti o pojavi korupcije u različitim institucijama kao i uopšte promene na skali korupcije. Ovakve promene vremenskih okvira mogle su da budu praćene samo sprovođenjem aktivnosti vezanih za javno mnjenje a na koje je ukazao Izveštaj o ranom upozorenju i istraživanju Riinvesta.

Ove promene percepcije javnosti o korupciji mogu se uočiti u tabeli 5, u kojoj su i prikazani rezultati javnog mnjenja o ovom pitanju u periodu od novembra 2004 do decembra 2005 iznešeni u Izveštaju ranog upozorenja. Brojke koje se odnose na percepciju ovog pitanja prikazane su i prema etničkoj pripadnosti ispitanika. Kao što se u tabeli da uočiti Kosovska Elektro Korporacija, Kosovska Poverenička Agencija, Pošta i telekomunikacije Kosova i zdravstveni sektor smatraju se, od strane Albanskih ispitanika, najkorumpiranijim i prema rezultatima ispitivanja u novembru 2004 i prema rezultatima ispitivanja u decembru 2005. Jedina razlika među ovim rezultatima ispitivanja javnog mnjenja je uočena u decembru 2005 kada su rezultati ispitivanja carinsku službu rangirali na petom mestu a međunarodne organizacije na šestom mestu mada su u oktobru 2005 međunarodne organizacije bile rangirane na petom mestu a carinska služba na šestom mestu. Kao što je to slučaj po pitanju drugih oblasti i drugačijih stavova i po pitanju korupcije postoji razlika u razmišljanju Albanskih i Srpskih ispitanika- vidi tabelu 5. Razlika u stavovima po ovom pitanju između Albanske i drugih ne-Srpskih zajednica je manja.

Tabela 5. Mišljenja ispitanika o korupciji u institucijama – korupcija prisutna na “visokom nivou” (%)

	Novembar 2004			Novembar 2005		
	Albanci	Srbi	Ostali	Albanci	Srbi	Ostali
KEK	64.1 (1)	56.6	41.3	65.5 (1)	60.6	64.0
KPA	55.8 (2)	3.46	19.4	37.9 (2)	63.0	30.1
PTK	42.0 (3)	33.7	8.9	37.7 (3)	54.2	37.0
Zdravstvo	38.0 (4)	10.8	23.0	30.7 (4)	10.7	17.5
Carina	33.3 (5)	30.7	12.0	23.9	48.6	13.2
Međunarodne organizacije	29.2	42.7	13.1	25.4 (5)	55.4	11.6
Sudstvo	25.3	34.0	5.4	14.0	47.0	7.1
Centralni nivo administracije	24.1	25.5	5.0	14.4	52.9	5.6
Lokalna administracija	21.4	16.1	7.1	11.8	26.3	5.6
UNMIK Policija	21.8	24.7	7.1	19.9	47.3	3.5
NVO-i	15.7	36.3	5.5	9.5	51.7	12.1
Obrazovanje	13.8	6.0	5.0	16.7	8.4	6.9
Banke	13.5	27.0	9.3	7.0	47.4	17.7
KPS	3.9	41.2	3.8	4.0	51.0	2.2

Source: Opinion Research, November 2004 and December 2005, Riinvest

¹¹ Anketa sa 600 MSP, Riinvest 2006.

Percepcija javnog mnjenja o korupciji na nivou vladinih institucija je na velikom nivou ako se uporedi sa niskom percepcijom javnosti kada je korupcija u institucijama javnih službi u pitanju.

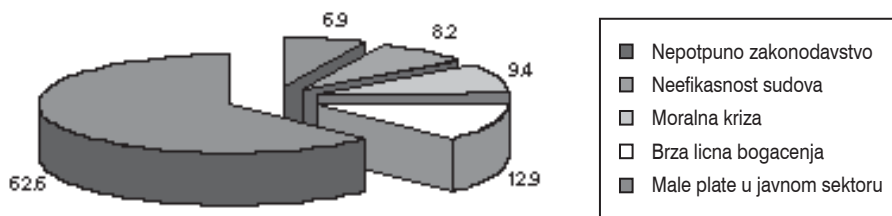
Prema ispitivanju javnog mnjenja MSI iz 2003,¹² oko 40% ispitanika je verovalo da su svi ili gotovo svi vladini zvaničnici bili uključeni u aktivnosti koje su u svojoj osnovi imale korumpciju i oko 55% ispitanika je verovalo da je bilo moguće ponuditi neku uslugu (podmititi) javnog službenika kako bi se uspešno rešio neki lični problem.

Po pitanju izveštaja koji se odnosio na UNDP istraživanje o korupciji u vladinim institucijama ispitanici su odgovorili davajući visok procenat korupciji i na centralnom kao i na lokalnom nivou. Prema ovom istraživanju,¹³ korupcija na nivou Kosovske vlade i predsedništva ocenjena je istom kada je nivo u pitanju, negde oko 42% ispitanika je odgovorilo da su ove institucije “korumpirane” a 13% da su “veoma korumpirane.” Nekih 38 % ispitanika je smatralo Skupštinu Kosova “korumpiranom” dok je 11 % ispitanika smatralo da je Skupština “veoma korumpirana”. Nivo percepcije o korumpiranosti na lokalnom nivou je bio sličan onome koji se odnosio na centralnu vladu: oko 48% ispitanika je smatralo skupštine opštinama “korumpiranima”, dok ih je 12% smatralo “veoma korumpiranima.”

Okolnosti koje pogoduju korupciji

Neka od istraživanja javnog mnjenja su obavila istraživanja i o uzrocima (izvorima), odnosno okolnostima koje pogoduju razvoju korupcije u Kosovskom društvu.

Prema istraživanju UNDP iz 2004,¹⁴ ispitanici su kao primarni uzrok za korupciju kod službenika zaposlenih u javnom sektoru kao činjenicu da oni imaju mala lična primanja i da je upravo to ono što dovodi do korumpiranosti (oko 63%) – vidi tabelu 3. Drugi faktori kao opcije koje su bile ponuđene i identifikovane gotovo da su i nisu vredne pomena: želja zvaničnika za brzim bogaćenjem (10%), moralne krize (7%), ne efikasnost pravnog sistema (6%) i nepotpuno zakonodavstvo (5%).

Slika 3. Izvori (uzroci) korupcije

MSI istraživanje o korupciji iz 2003 je ispitivalo javno mnjenje o faktorima koji idu u prilog korupciji.¹⁵ Rezultati su pokazali da je rezlog korupcije mala plata javnih zvaničnika. Skoro 91% ispitanika je navelo ovo kao glavni razlog korupcije dok su u pogledu drugih problema bili manje zabrinuti: naprimer kao što je nedostatak striktno kontrole administracije (34%), neefikasnost pravnog sistema (31%), problema koji su nastali još u vreme komunizma, (30%)

¹² MSI istraživanje o korupciji, USAID, 2003.

¹³ Kosovski mozaik – Percepcija opštinske vlade i percepcija javnog servisa na Kosovu, UNDR, 2003.

¹⁴ Borba protiv korupcije na Kosovu, UNDP, 2004.

¹⁵ MSI istraživanje o korupciji, USAID, 2003.

i zbog motiva da se brže postane bogat (30%). Pokazatelji su ukazali na to da su male plate razlog i mogući uzrok korupcije na Kosovu prema mišćenju 42% ispitanika.

Niske plate su identifikovane kao okolnost koja je stvorila povoljne uslove za razvoj korupcije. Tabela 6 ukazuje na rezultate istraživanja koje je obavio Riinvest sa biznis zajednicom 2003, 2004, 2006 godine. Kao što ova tabela pokazuje tokom svih ovih godina male plate su bile identifikovane kao mogući uzrok korupcije (u 2006 oko 32%). U 2006 ne sprovođenje zakona je takođe bilo smatrano jednim od uzroka (u 29% slučajeva), kao i nedostatak institucionalnih mehanizama za borbu protiv korupcije (u 18% slučajeva)..

Tabela 6. Mišljenje poslovne zajednice o izvorima (uzrocima) korupcije*

	2002*	2003	2005
Male plate	40.9	43.0	32.2
Nedostatak etike	9.4	8.1	13.2
Nedostatak institucionalnih mehanizama	20.0	20.8	17.8
Nesprovođenje zakona	22.7	20.8	28.7
Drugi razlozi	0.4	0.3	2.0
Bez odgovora	6.6	1.8	6.1
Ukupno	100	100	100

Izvor: MSI Istraživanje o korupciji, Riinvest, 2003- 2006.

**Analiza publikacija koje je objavio Riinvest se oslanja na podatke dobijene od ispitanika u vezi sa poslovanjem MSI u prethodnoj godini.*

U 2005 je izvršeno ispitivanje javnog mnjenja kako bi se sagledala razlika između šireg mišljenja javnosti i korisnika pravnih službi.¹⁶ I dok šire mišljenje javnosti i korisnika pravnih službi po mnogim pitanjima varira u malim procentima razlike koje se odnose na izvore korupcije u sudovima su veće. Veća doslednost je pokazana u smislu plaćanja ili darova koje donose obični ljudi kako bi slučaj dobili u svoju korist gde je 49% ispitanika iz obe kategorije verovalo da ovaj faktor pravi izvor korupcije – vidi tabelu 7.

Veće su razlike bile izražene u vezi sa uticajem kriminalnih grupa gde je uticaj istih bio procenjen na 58% mišljenja šire populacije i 27% mišljenja korisnika sudskih službi gde su procenti bili 38% i 12%.

¹⁶ IFES: Ocena i unapređenje znanja građana o pravosudnom sistemu – Istraživanje javnog mnjenja na Kosovu

Tabela 7. Šire mišljenje javnosti i mišljenje korisnika sudskih službi u vezi sa izvorima korupcije u Kosovskom pravosudnom sistemu (%)

	Korisnici službi	Šira javnost
Davanje novca ili darivanje od strane običnih ljudi kako bi njihov slučaj na sudu bio rešen u njihovu korist	49	49
Davanje novca ili poklona od strane advokata	31	47
Uticao kriminalnih grupa	27	58
Uticao političkih partija	17	25
Uticao vlade	12	38
Uticao na etničkoj osnovi	6	20
Uticao međunarodnih odrganizacija	4	13
Drugo	7	1
Ne znam / bez odgovora	27	16

Izvor: IFES: Ocena i poboljšanje znanja građana o pravosudnom sistemu – Istraživanje javnog mnjenja na Kosovu 2005, USAID, 2006.

Percipirana i doživljena korupcija

U gotovo svim ispitivanjima javnog mnjenja ili biznis zajednice sprovedenim do ovog trenutka može se uočiti velika razlika između nivoa korupcije koji je percipiran i ličnog iskustva vezanog za korupciju. Isto tako su i pitanja koja su bila postavljena ispitanicima varirala tako da nije bilo ni solidne osnove da se ova dva različita ispitivanja uporede.

U istraživanju MIS iz 2003, na pitanje da li je od njih ikada zatraženo da plate neku uslugu većina je ispitanika (32,2%) odgovorila da su im lekari tražili nezvanične načine plaćanja, pokline ili usluge.¹⁷ Posle lekara slede opštinski zvaničnici (16,7%), advokati (11,2) i sudije (10,5%). Međim, na pitanje da li oni sami daju novac u zamenu za nešto 3,5% ispitanika je izjavilo da daje novac javnim službenicima, 2,3% da daju poklone dok je 5,3% zauzvrat učinilo neku uslugu.

Istraživanja koja su obavljena u okviru Izveštaja o ranom upozorenju na Kosovu bavila su se istraživanjima s dve tačke gledišta: stvaranje uslova za obezbeđivanje službe od strane javnih službenika i stavljajući u prvi plan pitanje korupcije zasnovano na ličnom iskustvu ispitanika. U tabelama 8 i 9 predstavljeni su relevantni podaci u jednogodišnjem periodu od jula 2004 – decembra 2005.

Tabela 8. Stvaranje uslova za obavljanje službenih dužnosti javnih službenika tako što će im se davati mito, pokloni ili učiniti neka druga usluga (%)

	Albanci	Srbi	Ostalu
Juli 2004	8,5	26,5	10,9
Novembar 2004	11,8	23,7	8,3
Mart 2005	11,0	28,0	-
Jun 2005	15,7	26,1	11,4
Decembar 2005	11,5	-	16,0

Izvor: Istraživanja Riinvesta, juli 2004 – decembar 2005

2005, USAID, 2006.

¹⁷ MSI istraživanje o korupciji, USAID, 2003.

Tabela 9. Nivo korupcije zasnovan na ličnom iskustvu ispitanika (%)

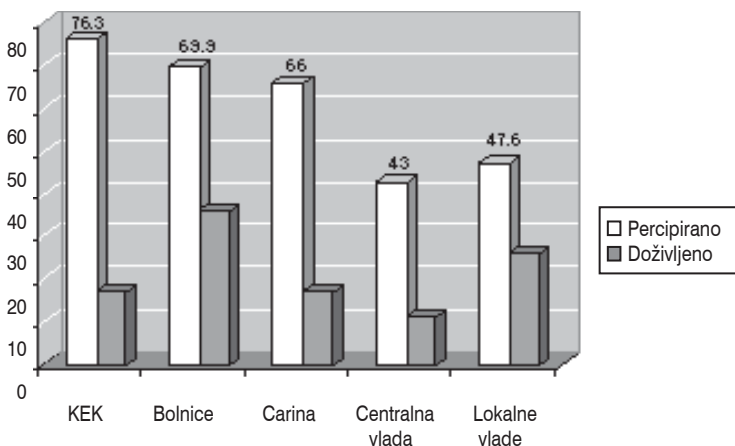
	Albanci	Srbi	Ostali
Juli 2004	11,7	21,0	12,1
Novembar 2004	12,1	14,8	15,0
Mart 2005	15,0	29,6	12,8
Jun 2005	18,3	25,0	11,1
Decembar 2005	14,1	17,1	19,1

Izvor: Istraživanja Riinvesta, juli 2004 – decembar 2005

Prema optužbama Albanskih ispitanika nivo korupcije zasnovane na njihovom ličnom iskustvu se u toku perioda od godinu dana povećao od 11,7% u julu 2004 do 18,3% u junu 2005 a onda je zabeležio pad na 14,1%. Slična situacija je i kada se radi o stvaranju uslova za obavljanje službe javnih službenika tako što će im se unapred davati mito, pokloni ili činiti usluge – uporediti tabele 8 i 9.

Prema istraživanju UNDP svega 15% ispitanika zasniva svoj stav o korupciji u različitim institucijama na svom ličnom iskustvu jer građani svoj stav najčešće stvaraju na temelju razgovora sa prijateljima i rođacima (32%) i na temelju informacije dobijene putem medija (29%).¹⁸ Treba isto tako uočiti i to da razlika percipirane korupcije i one koja je posledica ličnog iskustva nije ista u pogledu svih institucija. Na slicici 4 ilustrovane su ove razlike. U njemu su istaknuti podaci vezani za lična iskustva ispitanika koja se odnose na korupciju u bolnicama i institucijama lokalne uprave u koje oni odlaze češće i gde se suočavaju sa većim stepenom korupcije ovih institucija.

Istraživanja koja su provedena sa biznis zajednicom pokazuju da je odnos između ličnog iskustva korupcije i onoga koji je percipiran gotovo dvostruk nego što je to slučaj kod šire javnosti. Prema ovim istraživanjima u 2003, iskustvo korupcije iznosilo je 26%, u 2004 oko 30%, dok je u 2006 iznad 32%.¹⁹ Ovi podaci su od posebne važnosti jer korupcija u oblasti biznisa šteti ekonomskom razvoju i shodno tome i opštem razvoju društva.

Dijagram 4. Razlika među ispitanicima između percipirane i korupcije zasnovane na iskustvu (%)

¹⁸ Korupcija na Kosovu, UNDP, 2004.

¹⁹ Istraživanje sa 600 ispitanika, 2003-2006, Riinvest.

3. Izazovi koj predstavlja korupcija

Iz gore navedenih podataka, analiziranih na osnovu onih koji su bili dobijeni putem istraživanja možemo uočiti da postoji mnogo problema sa kojima se treba boriti kada je korupcija u pitanju. Uspeh u borbi protiv korupcije umnogome zavisi od političke volje i institucionalnih mehanizama koji su uspostavljeni iz ovog razloga. Iz tog razloga mi ne možemo da postoji samo nedostatak političke volje ili dela anti-korupcijskih mehanizama posebno uspostavljenih za vreme ili posle 2004. Do ovog trenutka u svrhu izgradnje zakonodavnih i institucionalnih struktura u borbi protiv korupcije preduzeti su sledeći koraci:

- U decembru 2003, osnovana je Interministrarska radna grupa za anti-korupciju;
- U martu 2004, na Kosovu je usvojena je anti-korupcijska strategija;
- U maju 2005, Skupština Kosova je usvojila zakon o anti-korupciji koji je takođe potpisao i Specijalni Predstavnik generalnog sekretara ;
- Početkom 2006, usvojen je Anti-korupcijski akcioni plan ;
- Usvojeni su brojni zakoni koji isto tako odnose na borbu protiv korupcije;
- U aprilu 2006 osnovan je Savet Kosovske Agencije za anti-korupciju.

Pored ovoga funkcionalno su brobi protiv korupcije pridruženi i Kancelarija glavnog revizora i Ombudsperson institucija kao nadgledajuća tela.

Sagledavajući navedeno možemo reći da su značajni koraci učinjeni po pitanju pravnog okvira međutim pravni okvir mora da bude kompletnan i na njega amandmani dati u delovima gde je uočena slabost.

Sadašnji koncept borbe protiv korupcije na Kosovu predstavlja model preventivne politike jer se pretpostavlja da će čak i razne institucije na centralnom ili lokalnom nivou i civilno društvo u širem smislu preduzeti korake za borbu protiv korupcije u okviru postojećeg zakonodavstva. Najveći deo aktivnosti koje treba da budu preduzete naveden je u Anti-korupcijskom akcionom planu (dalje u tekstu se navodi kao Plan). U ovom Akcionom Planu su navedene brojne mere koje treba da budu sprovedene tokom 2006-2007 kao što su u istom identifikovani oni akteri koji treba da sprovedu Plan. Plan se sastoji od:

- Specifičnih antikorupcijskih mera;
- Zakonodavnih antikorupcijskih mera;
- Zakonodavnih i pravosudnih mera;
- Mera za reformu javne administracije;
- Mera u oblasti javnih finansija i ekonomije;
- Mera koje treba da preduzmu mediji i civilno društvo i učešća javnosti;
- Mera za izgradnju kapaciteta i obrazovanje;
- Ostalih mera institucionalne reforme.

Kao što se može uočiti Plan ima preventivni karakter i pokriva sve sfere u kojima korupcija treba da bude prevenirana. Međutim, s obzirom na trenutne okolnosti društvenog i institucionalnog razvoja na Kosovu veliki deo u sporiovođenju istog kasni. Iako je stvaranje Saveta Antikorupcijske Agencije kao takvo za svoju osnovnu dužnost postavilo borbu protiv korupcije ono je sa istim kasnilo šest meseci dok se na imenovanje direktora agencije čekalo još mesec dana. Pored ovoga, Agencija još uvek nije u potpunosti opremljena i nema prostorije u kojima bi obavljala svoje aktivnosti niti finansijskih sredstava koja su neophodna za obavljanje njenih aktivnosti . Uzimajući u obzir činjenicu da niti jedno od ministarstava nije sprovelo ni polovinu mera koje su navedene u Planu posve je jasno da će prevencija / borba protiv korupcije na Kosovu imati još puno velikih izazova pred sobom.

Okvir 4. Delatnost Instituta "RIINVEST"

Institut za istraživački razvoj "RIINVEST" je privatna neprofitabilna organizacija koja se bavi istraživanjem i koja svoje aktivnosti sprovodi od 1995. Misija Riinvesta je promovisanje modernog ekonomskog razvoja na Kosovu koji će biti zasnovan na filozofiji preduzetništva. Kao prvi institut za istraživanje i "think tank" organizacija na Kosovu RIINVEST je uspeo da uspostavi jaku poziciju, partnerstvo, i saradnju sa različitim organizacijama na Kosovu kao i sa različitim međunarodnim partnerima i organizacijama. Istraživačke aktivnosti i druge aktivnosti RIINVEST-a odvijaju se prema međunarodnim standardima.

Broj zaposlenih u Institutu se sa 5 na samom početku njegovog rada popoeo na 29 zaposenih. Do ovog trenutka 15 mladih istraživača je dobilo podršku za svoje magistarske i doktorske studije na univerzitetima u Velikoj Britaniji, Švedskoj i Nemačkoj.

Istraživačke aktivnosti: 45 studentskih izveštaja o različitim aspektima razvoja i ekonomske politike; 30 istraživanja i spevedenih anketa na terenu među više od 26.000 ispitanika i 6 godišnjih izveštaja o razvoju SMEa; 17 opštinskih strategija lokalnog ekonomskog razvoja.

Konferencije i sastanci: 6 međunarodnih konferencija, 24 sesije RIINVEST-ovog međunarodnog foruma, okrugli stolovi sa ukupno oko 2.900 učesnika.

Obrazovne aktivnosti: 8 letnjih škola sa ukupno 200 učesnika, 24 redionice i obuke sa ukupno oko 2.900 učesnika.

Druge aktivnosti: 12 biznis planova i studija izvodljivosti na Kosovu kao i za inostrane kompanije.

Publikacije: 57 izveštaja i drugih pobjliacija na Albanskom jeziku i 37 na Engleskom jeziku distribuiranih preko 28.450 kopija.

Borba protiv korupcije na Kosovu

Fron Nahzi, East West Management Institute

Očekuje se da do kraja ove godine Kosovo postane nezavisna država. Kao i mnoge nove nezavisne države u regionu, Kosovo će se suočiti sa svojim udelom u izazovima u uspostavljanju pravne i fiskalno čvrste države. Zemlja bez izlaza na more koja se nalazi u jednom od najnerazvijenijih regiona u Evropi, Kosovo, nadmetaće se za veoma neophodne investicije i međunarodnu pomoć. Imajući u vidu ovo nadmetanje, Kosovo ne može da priušti sebi da ponovi greške svojih suseda u smislu korupcije, nekompetentnosti i netolerantnosti svoje vlade.

U poslednjoj deceniji zapadnih ekonomskih, političkih i vojnih investicija na južnom Balkanu, međunarodna zajednica i lokalni lideri naglasili su regionalnu stabilnost, ali nisu uspeali da odgovore na neke od konkretnih destabilizirajućih problema sa kojima se suočava region, uključujući korupciju. Visoka nezaposlenost kombinovana sa korupcijom stvorila je plodno tlo za vrbovanje milicija i grupa organizovanog kriminala. Većina ljudi ne može da preživi u ekonomskom smislu bez veza sa organizovanim kriminalom. Sa malim, ako i ikakvim, izgledima za zaposlenje ili za postojanje dostupnih tržišta, javnost se drži kao talac od strane preduzeća kojima upravlja višemilionska mafija. Gangsteri se u sve većoj meri ističu u regionu i pribrani su da prošire svoj uticaj dalje ka Zapadnoj Evropi. Najveći deo profita dolazi iz prometa ilegalne robe (droga, cigarete i ljudi) sa bezbednim prolaskom kroz razne regionalne teritorije.

Kosovo se suočava sa mnogim od istih pitanja korupcije koja se mogu naći u većini društava u razvoju. Međutim, Kosovo je podložnije korupciji usled svoje neizvesne upravljačke strukture, iskomplikovane nerazrešenim statusom Kosova. Od 1999. godine Kosovo može biti opisano kao država bez političke moći države kojom upravlja Misija Ujedinjenih nacija na Kosovu (UNMIK), koja je dobila dati mandat Rezolucijom 1244 Saveta bezbednosti UN-a. Rezolucija pruža specijalnom predstavniku generalnog sekretara (SPGS) apsolutnu administrativnu moć, i, u skladu sa 1244, SPGS je odgovoran samo generalnom sekretaru UN-a. Parlamentarni izbori su dalje iskomplikovali pitanja: novoizabrani zvaničnici odgovorni su i opštoj javnosti i UNMIK-u, ali ne poseduju zakonodavna ovlašćenja koja se mogu naći u najvećem broju parlamentarnih sistema. Kao posledica istog, izabrani Kosovci su se žalili da je prenos ovlašćenja bio suviše spor; pa ipak oni nisu uspeali da odgovore na pitanja kao što su prekidi u snabdevanju električnom energijom, nezaposlenost (procenjenih 55%) i porast kriminala i korupcije, posebno ilegalna trgovina drogom, benzinom, cigaretama i ljudskim bićima.

Uprkos gore pomenutih problema, postojala su i neka pozitivna događanja. Zajednica NVO-a je preduzela proaktivan pristup borbi protiv korupcije. Na opštinskom nivou, NVO-i su uspešno izvršili pritisak na svoje izabrane zvaničnike da održavaju veći broj javnih debata i kratka izveštavanja javnosti. Na centralnom nivou, NVO-i su vodili kampanje koje su imale za posledicu sprovođenje transparentnijeg budžetskog procesa. Koalicije NVO-a uspešno su zastupale otvaranje parlamentarnih komisija prema javnosti i dovele su do usvajanja zakona o slobodi informisanja. Dok su mediji aktivno izveštavali o korupciji, većina novinara, u strahu od odmazde, nije uspeala da navede imena u svojim reportažama. Ali u najvećem delu mnoge inicijative za suzbijanje korupcije izgubile su svoju moć, delimično usled frustracija upravljanjem složenostima kosovske jedinstvene upravljačke strukture kombinovanim odsustvom reakcije i od PIS-a i od UNMIK-a. Apatija lokalnih (PIS) i međunarodnih (UNMIK) upravljačkih organa prema naporima građana da zahtevaju snošenje odgovornosti i neuspeh preduzimanja radnji

protiv korumpiranih zvaničnika obeshrabrili su entuzijazam za aktivnu borbu protiv korupcije na Kosovu.

Tokom protekle godine Kosovo je ubrzalo proces privatizacije i veći broj ovlašćenja prenet je na PIS sa UNMIK-a. Ovime smo takođe bili svedoci uvećanja u optužbama o korumpiranim zvaničnicima vlade prilikom dodeljivanja ugovora i dozvola, i ilegalne trgovine cigaretama. Ukoliko Kosovo ne preduzme neposredne korake za suzbijanje korupcije, Kosovo bi moglo da upadne u istu jamu kao i mnogi od njegovih suseda gde glavna moć nije više u rukama vlade ili ljudi koje ona predstavlja već postoji kao "moć novca". Ljudi sa bogatstvom jesu isti oni koji kontrolišu vladu. Kako bi se sprečila ista sudbina Kosova, neophodno je da se uspostavi i primeni značajan okvir zakona, praksi, upravljačkih postupaka i kontrola zajedno sa mobilizovanim građanskim društvom, privatnim sektorom i mas medijima. Kosovo ima priliku da izvuče pouke iz grešaka i uspeha svojih suseda u borbi protiv korupcije. Najuspešniji programi borbe protiv korupcije okarakterisani su sa tri ključna elementa:

- I. Efektivno krivično gonjenje i kažnjavanje fenomena u vezi sa korupcijom
- II. Sprečavanje, odnosno donošenje odgovarajućih zakona
- III. Socijalno obrazovanje u najširem mogućem smislu ove reči

Ono što sledi jesu primeri zajedničkih problema i najboljih praktičnih rešenja koja mogu biti preduzeta od strane privatnog i vladinog sektora na Kosovu u cilju borbe protiv korupcije na nivou centralne i lokalne vlade, poslovnog sektora i na parlamentarnom nivou²⁰.

Očekuje se da konačan status Kosova bude rešen do kraja ove godine. Isto će imati za posledicu dramatičan porast u obimu rada i odgovornosti Vlade Kosova. Nova kosovska Vlada, koja ima zadatak da primeni politike izvedene iz sporazuma postignutih u Beču i izgradi upravljačke institucije, mora preduzeti neposredne radnje kako bi dokazala da je posvećena borbi protiv korupcije na svim nivoima.

²⁰ Delovi iz primera spiskova problema i rešenja i ključnih elemenata izrađenih od strane radnih grupa na Konferenciji EWMI/USAID-a održanoj marta 2002. godine pod nazivom *Borba protiv korupcije na Kosovu: Lekcije iz regiona*

Borba protiv korupcije na opštinskom nivou (lokalne vlade)

Problemi	Rešenja
<ul style="list-style-type: none"> • Nedostatak transparentnosti u: <ul style="list-style-type: none"> ➤ Izradi budžeta u odsustvu javne debate ➤ Nedostatak transparentnosti u odlučivanju ➤ Tenderima ➤ Pogrešne informacije date građanima u pogledu svojine opštine i propisa • Niske plate • Nerazrešena svojinska pitanja <ul style="list-style-type: none"> ➤ Legalizovanje ilegalne gradnje ➤ Neregulisana javna nabavka ➤ Nedostatak dokumentacije i urbanističkih planova u okviru opština • Odsustvo transparentnosti u radu političkih i finansijskih odbora • Poslovne dozvole izdate od strane opštine • Nepotizam – Zapošljavanje članova porodice • Odsustvo zakona • Odsustvo praćenja rada lokalne vlade od strane građana • Svest i obrazovanje građana u pogledu ovlašćenja lokalnih vlada • Uključivanje u aktivnosti sukoba interesa • Birokratija Vlade 	<ul style="list-style-type: none"> • Izmeniti pravila i postupke skupštine opštine kako bi se omogućilo učešće javnosti u planiranje budžeta. • Objaviti budžet opštine u medijima • Usvojiti zakon o javnim nabavkama • Usvojiti zakon o korupciji i definisati sankcije protiv pojedinaca uključenih u korupciju • Definisati putem akta šta predstavlja sukob interesa za opštinske zvaničnike • Definisati putem posebnog akta mere koje treba da budu preduzete protiv zvaničnika koji zapošljavaju administrativno osoblje na osnovu porodičnih ili partijskih poznanstava • Stvoriti komisiju, izvan Skupštine opštine, koja će pratiti primenu budžeta • Uključiti u opštinske propise zahtev da članovi nadzornih komisija za projekte finansirane od strane skupštine opštine ne smeju da budu zaposleni opštinske uprave. • Usvojiti propise koji zabranjuju Centralnoj fiskalnoj upravi da radi u svojstvu knjigovođa/ računovođa za privatna preduzeća • Zahtevati od opštine da objavi tromesečne izveštaje o troškovima • Pružiti obuku u polju suzbijanja korupcije za administraciju • Identifikovati privatno nasuprot državnom vlasništvu

Borba protiv korupcije u centralnoj vlasti

Problemi	Rešenja
<ul style="list-style-type: none"> Nedostatak transparentnosti 	<ul style="list-style-type: none"> Usvajanje zakona o slobodi informisanja koji obezbeđuje javni pristup vladinim informacijama, odlučivanju od strane vlade, sa izuzetkom slučajeva u kojima postoje jasni razlozi zašto ta informacija ne bi trebalo da bude objavljena.
<ul style="list-style-type: none"> Objavljivanje finansija 	<ul style="list-style-type: none"> Usvajanje zakona o objavljivanju finansija. Javni službenici bi bili obavezni da na godišnjem nivou objavljuju sve od njihovog finansijskog interesa. Ovo bi važilo za upravnike i direktore javnih službi kojima upravlja vlada ili koje finansira vlada Sprovođenje revizije poslovanja preduzeća u vlasništvu vlade kako bi se osiguralo da se njima upravlja na ispravan način.
<ul style="list-style-type: none"> Zakon o nabavkama 	<ul style="list-style-type: none"> Razdvajanje regulatorne i operativne funkcije; osoba ili organizacija odgovorna za sprovođenje pravila nabavke ne bi trebalo da i sama bude uključena u bilo kakve aktivnosti nabavke.
<ul style="list-style-type: none"> Tenderi 	<ul style="list-style-type: none"> Komisije za odabir na operativnom nivou, to jest komisije koje u stvari biraju pobjednički tender, trebalo bi da budu sastavljene od predstavnika vlade i nezavisnih posmatrača iz reda NVO-a, kako bi proces postao otvoren i kako bi se obezbedilo da se postupak sprovodi na legitiman način.
<ul style="list-style-type: none"> Nezavisne regulatorne agencije 	<ul style="list-style-type: none"> Treba da uključe neke posmatrače iz NVO-a i građanskog društva, kako bi se videlo da se uredbe primenjuju na ispravan način.
<ul style="list-style-type: none"> Transparentnost 	<ul style="list-style-type: none"> Pružiti javnosti jasnu sliku o tome ko je u centralnoj vladi odgovoran za šta; Širenje informacija o organizaciji i radu centralne vlade u javnosti kako bi ista znala kome da se obrate kada imaju problem ili pitanje.
<ul style="list-style-type: none"> Odsustvo odgovornosti 	<ul style="list-style-type: none"> Osnivanje kancelarije nezavisnog glavnog revizora i stvaranje odeljenja za suzbijanje korupcije unutar svakog ministarstva, kako bi se kontrolisala ministarstva. Glavni revizor će imati ovlašćenje da kontroliše ministarstva i vladu i da izveštava direktno Skupštinu. Ministarstva i agencije centralne vlade moraju više biti odgovorni za izveštavanje glavnog revizora ili, u slučaju nabavke, regulatora nabavki.

Borba protiv korupcije na nivou Skupštine

Problemi	Rešenja
<ul style="list-style-type: none"> Ponašanje poslanika u Skupštini – poslanici moraju biti etički i transparentni u svim svojim aktivnostima. 	<ul style="list-style-type: none"> Kodeks ponašanja za poslanike Skupštine, sa ovlašćenjem njegovog nametanja Osnivanje Odbora za etiku kako bi se obezbedila primena Traženje finansijskih izjava od poslanika i uključivanje kazni za davanje netačnih podataka u finansijskim izjavama
<ul style="list-style-type: none"> Sukob interesa 	<ul style="list-style-type: none"> Stvoriti propise o sukobu interesa Uvesti zabranu poklanjanja – javnim službenicima ne sme biti dozvoljeno da primaju poklone ili bi barem trebalo da budu obavezni da objave tu informaciju javnosti i prepuste javnosti da odluči
<ul style="list-style-type: none"> Korupcija javnih preduzeća i javnih službenika 	<ul style="list-style-type: none"> Propisi o mitu i kodeks ponašanja, primenjivi na sve ljude koji su u vezi sa agencijama koje uzimaju javna novčana sredstva; ukoliko je osuđena za delo mita, takvoj osobi ne bi smelo da se dozvoli da ikada ponovo radi u javnoj agenciji
<ul style="list-style-type: none"> Nadzor Parlamenta od strane UNMIK-a i izvršnog ogranka vlasti 	<ul style="list-style-type: none"> Termini za pitanja – poslanici mogu da postavljaju pitanja vladi; Odbor za reviziju sa ovlašćenjem da ispituje agencije izvršne vlasti u pogledu troškova Propisi o doušnicima, koji štite one ljude koji razotkrivaju korupciju i obezbeđuju da oni ne izgube svoj posao. Zakonodavstvo o okončavanju programa – svake druge ili treće godine, programi koji se finansiraju od strane vlade treba da prođu kroz proces vrednovanja učinka koji su ostvarili kako bi se potvrdilo da su programi delotvorni i da je razumno potrošiti novac za te programe.
<ul style="list-style-type: none"> Finansiranje političkih partija 	<ul style="list-style-type: none"> Osnivanje nezavisne agencije koja razmatra delovanje partija i kandidata
<ul style="list-style-type: none"> Poslovna praksa – ugovori i nabavka 	<ul style="list-style-type: none"> Skupština treba da ima jasna uputstva u pogledu ugovora i nabavke; vlada nadgleda ovaj proces
<ul style="list-style-type: none"> Lažni dokumenti – građevinske dozvole, lične karte, saobraćajne dozvole 	<ul style="list-style-type: none"> Uključiti u krivični zakon; krivične sankcije, novčane i prekršajne kazne; obezbediti strogu primenu i poštovanje ovih odredbi

<ul style="list-style-type: none"> • Pranje novca 	<ul style="list-style-type: none"> • Stroge uredbe i krivične sankcije za krivična dela pranja novca
<ul style="list-style-type: none"> • Monopoli i kontrola cena 	<ul style="list-style-type: none"> • Usvajanje adekvatnih zakona o anti – konkurencijskom delovanju, monopolističkom ponašanju, kontroli cena i koluziji; zahteva funkciju nadzora i posmatranja ovih vrsta aktivnosti

Barba protiv korupcije u poslovnom sektoru

Korupcija povećava troškove preduzeća, i istovremeno umanjuje profit, ovaj pad u profitu smanjuje motivisanost za nastavak obavljanja poslovne delatnosti i u broju biznismena i na kraju može dovesti do opadanja broja nivoa zaposlenih ili potpunog zatvaranja preduzeća.

Problemi	Rešenja
<ul style="list-style-type: none"> • Kašnjenje u dobijanju dozvola • Odnosi sa poreskim službenicima i postojeća korupcija • Korupcija u procesu raspisivanja tendera • Nedostatak strateškog urbanističkog plana, koji ima za posledicu nejasnoće u pogledu vlasništva i dodeljivanja dozvola; oni koji traže dozvole obično pokušavaju da razreše poteškoće putem nekog oblika korupcije. • Proces privatizacije može biti praćen visokim nivoom korupcije • Nedovoljno efikasno upravljanje na opštinskom nivou 	<ul style="list-style-type: none"> • Nametanje transparentnih propisa u pogledu izdavanja dozvola, utvrđujući jasno definisane vremenske okvire, poštujući utvrđene vremenske rokove, i pružajući obrazloženja u slučajevima u kojima je odbijen zahtev za dozvolu. • Poslovna zajednica, to jest privatni sektor, treba da ukaže vladinim agencijama na slučajeve korupcije; firme koje odbiju da budu uključene u ovakvu praksu mogu platiti visoku cenu time što će im biti uskraćen pristup određenim tržištima • Podizanje nivoa informisanosti i kvaliteta korporativnog upravljanja preduzećima, insistiranjem na razvoju upravljačkih funkcija unutar tih preduzeća. • Jasno definisanje koncepata partnerstva i sukoba interesa. • Osigurati poštovanje vlasničkih prava i prava akcionara, naročito akcionara iz reda manjina tj. onih koji imaju manji broj akcija preduzeća. • Razviti instrumente izveštavanja i postupke unutrašnje revizije, i sprovesti nezavisne spoljne revizije. • Kreiranje internet stranice koja se bavi pitanjem korupcije. • Podstaci dijaloga između vlade i poslovne zajednice.

Borba protiv korupcije na Kosovu

Franklin De Vrieze, Misija OEBS-a na Kosovu

Sistem upravljanja Kosovom

Kosovom se upravlja u skladu sa civilnim ovlašćenjima Misije privremene administracije Ujedinjenih nacija na Kosovu (UNMIK), u skladu sa Rezolucijom 1244 Saveta bezbednosti UN-a. UNMIK je uspostavljen juna 1999, nakon okončanja vojne kampanje NATO-a koja je primorala srpsku vojsku, policiju i paramilitarne snage na povlačenje sa Kosova.

Nakon perioda u kome je UNMIK predstavljao jedini rukovodeći organ na Kosovu, parlamentarni izbori održani su u oktobru 2001. i uključiva vlada stupila je na funkciju, dovodeći na jedno mesto sve najveće kosovsko-albanske političke partije. Prvi prenos ovlašćenja sa UNMIK-a na privremene institucije samouprave (PIS) omogućio je stvaranje ključnih ministarstava kao što su ono za obrazovanje, finansije i ekonomiju, energetiku i rudarstvo, trgovinu i industriju i javne službe. Nakon drugih parlamentarnih izbora održanih oktobra 2004, nova koaliciona vlada preuzela je svoj mandat, dok je glasovita opozicija u Skupštini preispitivala učinak vlade. Marta 2006. godine vlada je uvećana novim ministarstvima za unutrašnje poslove i pravdu.

Politička situacija na Kosovu ostala je stabilna tokom 2005. u vreme kada je specijalni izaslanik Ujedinjenih nacija (UN) za standarde Kai Eide radio kako bi sproveo svoju reviziju. Pod rukovodstvom specijalnog izaslanika UN-a Martija Ahtisaarija proces za utvrđivanje budućeg političkog statusa Kosova započeo je novembra 2005, uz očekivanje da će utvrđivanje statusa Kosova do kraja 2006. doprineti ekonomskom oporavku, političkoj stabilnosti i unapređenoj odgovornosti PIS-a.

Korupcija na Kosovu

Značajni demokratski i birokratski nedostaci otežavaju učinak PIS-a. Postojanje korupcije predstavljalo je pitanje od zabrinutosti neko vreme. Tokom 2003, izveštaj izrađen pod pokroviteljstvom USAID-a iznosio je: *“Uprkos javnom mišljenju i diskusijama u mas medijima u kojima se pretpostavljaju veoma visoki nivoi postojanja javne korupcije, ne čini se da korupcija predstavlja preovlađujuću snagu u procesu upravljanja i čine se da ne podriva u značajnoj meri kapacitet vlade da obavlja svoje dužnosti i da pruža usluge na značajan način.”* Međutim, ovo ispitivanje je naznačilo da je javno mnjenje na Kosovu ocenilo kao najkorumpiranije organe: KEK (elektroenergetsku kompaniju), poslovnu zajednicu, PTK (poštu i telekomunikacije), carinu, bolnice i advokate. Srpsko stanovništvo veruje da su mnoge kosovske institucije korumpirane u odnosu na albansko stanovništvo i ostale zajednice. Optimistički pristup ostaje evidentan u 2003, kao što je sugerisano od strane autora istog izveštaja: *“Korupcija se ne čini toliko široko rasprostranjenom među javnim službenicima, zahtevi korumpiranih službenika su niži a obim uključenosti građana u korumpirane transakcije je niži na Kosovu nego što je to slučaj u drugim zemljama jugoistočne Evrope.”* Međutim, dato je jasno upozorenje da problemi u polju korupcije mogu da se intenziviraju prenošenjem većeg broja ovlašćenja na kosovske privremene institucije samouprave sa UNMIK-a. Sa druge strane, takođe je primećeno da je administracija UNMIK-a loš uzor kada se govori o transparentnosti i odgovornosti.

Tri godine kasnije, januara 2006, u nedavnoj analizi kosovske investicione klime, Ministarstvo inostranih poslova SAD zvuči manje optimistično i ocenjuje da korupcija izgleda široko

rasprostranjena i da postoji nedostatak kohezivnih i prisilnih radnji protiv iste, iako je Vlada Kosova pustila u javnost kampanju borbe protiv korupcije avgusta 2005. Ista je iznosila: *“Korupcija na Kosovu je široko rasprostranjena na svim nivoima širom vlade i privatne industrije, i ima štetan uticaj na komercijalni razvoj. Postoje učestali izveštaji o neregularnostima u postupcima javnog oglašavanja tendera. Poreska utaja je visoka, a mnoga lokalna i inostrana preduzeća duboko su zabrinuta zbog profesionalne etike vladinih službenika koji navodno uzimaju mito ili iznuđuju novac od firmi u razmenu za licence, dozvole, završavanje papirologije ili rutinske javne usluge. Tradicionalno pozajmljivanje i poslovne prakse imaju tendenciju da favorizuju veze i nepotizam nad kreditnom sposobnošću. Glasine o politički motivisanom reketiranju obiluju”*. U svom nedavnom izveštaju o tranziciji na Kosovu, Međunarodna krizna grupa ukazuje na *“prisnost koja po svemu sudeći dovodi do pružanja neophodnih informacija vladi prilikom odabira kandidata za nove odbore javnih komunalnih i regulatornih organa”*.

U nekoliko narednih godina, kosovsko društvo će biti suočeno sa izborom stavljanja korupcije pod kontrolu, ili će ista biti u tolikoj meri duboko ukorenjena da će biti nemoguće pozabaviti se njome. Tokom poslednje godine, značajna politička volja u PIS-u primećena je za bavljenje problemom korupcije pre nego što izađe van kontrole. Anкета protiv korupcije UNDP-a na Kosovu, zasnovana na Indeksu stavova o korupciji organizacije Transparency International, daje uvid u svest stanovništva o postojanju korupcije, njenom negativnom uticaju na ekonomiju i politički život i narodnu podršku za borbu protiv iste. Takođe kosovski mediji i građansko društvo insistiraju u većoj meri da se pozabave ovim pitanjem, otkrivajući određene korumpirane prakse. *“Korupcija nije toliko preovlađujuća niti duboko ukorenjena da naponi borbe protiv iste budu beznadežni,”* zaključuje izveštaj UNDP-a.

Borba protiv korupcije

Marta 2004. godine, Vlada je usvojila dobro razrađenu “Strategiju protiv korupcije”, koja je ambiciozna i sveobuhvatna. Vladina Strategija protiv korupcije nedavno je stavljena u praksu putem Akcionog plana za borbu protiv korupcije, koji predstavlja detaljnu matricu od 25 strana o merama u vezi sa ciljnim grupama i akterima, odgovornostima, vremenskim rokovima, pokazateljima uspeha, preprekama i izazovima. Akcioni plan je usmeren ka novom zakonodavstvu, primeni zakona, podizanju svesti javnosti i uključivanju građanskog društva, i treba da bude realizovan u periodu od 2006-2007. Kancelarija za dobro upravljanje u sklopu Kancelarije premijera koordinira i nadgleda inicijative.

Uzimajući u obzir Akcioni plan Vlade i druge postojeće instrumente protiv korupcije, može biti istaknut sledeći pregled inicijativa za borbu protiv korupcije na današnjem Kosovu.

Zakonodavne mere protiv korupcije

U sklopu Strategije za borbu protiv korupcije, Skupština Kosova usvojila je Zakon protiv korupcije aprila 2005, koji je proglašena od strane SPGS-a maja 2005. Zakon predviđa mere protiv korupcije u polju administrativnih istraga javne korupcije, kao što je objavljivanje najozbiljnijih prekršaja zakona, nepotizma u zapošljavanju, sukoba interesa, standarda davanja / prihvatanja poklona u javnoj administraciji itd. Zakon takođe predviđa uspostavljanje Kosovske agencije protiv korupcije. Ova izvršna agencija imaće Savet koji će nadgledati njen rad. Članstvo u Savetu agencije protiv korupcije izglasano je od strane Skupštine februara 2006. Efektivno funkcionisanje Saveta protiv korupcije biće strogo nadgledano, po mogućstvu od strane jedne od Komisija Skupštine Kosova.

Mnoge nedavne uredbe i zakoni relevantni su za politiku protiv korupcije, kao što je Zakon o stranim investicijama; o platnim transakcijama; o standardima za finansijsko izveštavanje; o likvidaciji i reorganizaciji pravnih lica u transformaciji bankrotstva. U vezi sa problemima sa postupcima oglašavanja tendera treba ukazati na nedavno predloženu izmenu Zakona o javnim nabavkama. Izmena odražava standarde EU definisanjem jasne podele između izvršnih i regulatornih funkcija a isti tek treba da bude donet od strane Skupštine Kosova.

Pored toga, Vladin Akcioni plan za borbu protiv korupcije predviđa, između ostalog, zakonodavstvo koje omogućava dodatno budžetsko finansiranje javnih administrativnih organa sa posebnim postupcima revizije, zakon o finansiranju političkih partija, zakon o pranju novca, sveobuhvatno zakonodavstvo o tržištu deviza, osiguranjima i kockanju, bankarskom sistemu i računovodstvu, zakon o sukobima interesa, zakon o ekonomskoj konkurenciji, kartelima, monopolu i uspostavljanju cena, podzakonske akte u pogledu zaštite svedoka i doušnika. Vlada takođe namerava da na sistematičan način analizira postojeće i predloženo zakonodavstvo u pogledu njihove usklađenosti sa zakonodavstvom protiv korupcije.

Pravosudne mere i primena zakona

Od 2003. godine, Jedinica za finansijsku inspekciju (JFI), u kojoj su zaposleni policajci italijanske *Guardia di Finanza*, ima mandat da sprovede finansijske inspekcije javnih organa i javnih preduzeća kao i drugih organizacija koje dobijaju javna finansijska sredstva i da inicira krivične istrage. JFI predstavlja specijalizovanu jedinicu za primenu zakona koja poseduje potpuna policijska ovlašćenja da istraži i krivično goni slučajeve korupcije i drugog ekonomskog kriminala u javnosti i javnom finansiranju. Prema evropskoj Kancelariji za borbu protiv prevara (OLAF) i stuba I UNMIK-a, *Guardia di Finanza* predstavlja najviše odgovarajuće kvalifikovanu i iskusnu specijalizovanu policijsku službu EU koja upravlja JFI-om na Kosovu. JFI funkcioniše pod okriljem rezervisanih ovlašćenja specijalnog predstavnika generalnog sekretara UN-a u skladu sa Rezolucijom 1244 SBUN-a.

Akcioni plan Vlade za borbu protiv korupcije predviđa niz mera za ojačavanje pravosudnog sistema u radu sa izazovima korupcije, i između ostalog, da ojača položaj javnog tužioca u pretpretresnim istražnim postupcima o korupciji, pruži savet u pogledu politike relevantnim agencijama upućivanjem na ojačavanje procesa pravosudne reforme, uveća broj sudija i broj policajca koji se bave korupcijom i osigura njihove odgovarajuće kvalifikacije, izmeni sisteme nadoknada za policajce, javne tužioce i sudije.

Mere reforme javne administracije

Vitalna komponenta efektivne strategije borbe protiv korupcije jeste razvoj funkcionalnih mehanizama za ulaganje žalbi i postupaka za podnošenje molbi u oblasti civilne administracije. Za više javne službenike su u Ministarstvima uspostavljene Komisija za viša javna imenovanja (KVJI) i Nezavisni prekršajni odbor (NPO).

Vladin Akcioni plan za borbu protiv korupcije takođe predviđa inicijative za zaštitu i osiguravanje nezavisnosti i samostalnosti ovih organa. Plan takođe predviđa izradu internih pravila za prijavljivanje dela korupcije u sklopu organa javne administracije, uspostavljanje ili imenovanje organa koji će odlučiti o prekršajima kodeksa etike, i konzistentnu upotrebu javnih tendera u kadrovskoj administraciji za više profesionalne funkcije u administraciji i javnim kompanijama.

Javne finansije i ekonomske mere

Transparentnost i odgovornost u radu sa javnim finansijama od centralnog su značaja za bilo koju strategiju borbe protiv korupcije. Akcioni plan Vlade za borbu protiv korupcije posvećuje posebno poglavlje ovome, i predviđa, između ostalog inicijative za podsticanje/obavezivanje preduzeća da rade sa računima, povezivanje svih preduzeća sa kosovskom poreskom upravom putem elektronskog sistema fakturisanja i periodičnu analizu postupaka za javne sporazume, bilateralnu i multilateralnu pomoć, subvencije, zajmove i drugo korišćenje javnih finansijskih sredstava.

U skladu sa nedavnim predlozima organizacije Transparency International predloženo je da se iniciraju "sporazumi o integritetu" između kosovske administracije i onih koji dobijaju javna finansijska sredstva. Ovo znači da se između administracije i GIS-a ponuđača potpisuje sporazum da neće platiti ili ponuditi bilo kakav mito. Ponuđači koji prekrše obavezu koju su dali biće sankcionisani uz gubitak ugovora, biće odgovorni za oštećenja a vlada bi mogla takođe da stavi prekršioca na crnu listu svih vladinih preduzeća sa kojima posluje na određeni vremenski period.

Kancelarija glavnog revizora predstavlja kosovsku instituciju u skladu sa Ustavnim okvirom, koja je uspostavljena 2003, koja procenjuje i revidira potrošnju po budžetskim organizacijama u skladu sa Konsolidovanim budžetom Kosova. Tokom 2005, Kancelarija glavnog revizora sprovodila je ograničene revizije procesa nabavke i upravljanja aktive u većini opština i u nekoliko ministarstava. Kancelarija glavnog revizora sprovela je obimnu reviziju KBK-a za 2004, objavljenu februara 2006. Vladin Akcioni plan za borbu protiv korupcije sadrži očekivanje od glavnog revizora da sprovede finansijske revizije vladinih agencija (trenutno je u toku u Skupštini Kosova) kao i javnih korporacija (PTK, KEK, RTK, itd.)

Mediji, građansko društvo i učešće javnos

Ključan elemenat kampanje protiv korupcije jeste da se poveća svest javnosti. Na osnovu Zakona o uvidu javnosti u službena dokumenta, građansko društvo i novinari mogu da sakupe puno informacija od značaja za identifikovanje mogućih obrazaca korupcije. Nedavno je izdat i podzakonski akt koji omogućava primenu Zakona.

Jačanje istražnog novinarstva je vitalno kako bi se slučajevi korupcije istakli u prvi plan. Vladin Akcioni plan za borbu protiv korupcije pominje analize pravnih mogućnosti za ojačavanje nezavisnih pozicija novinara i naglašava njihovu odgovornost u slučaju kršenja zakona.

Sledeći bitan deo sprečavanja korupcije je uključivanje građanskog društva u široko rasprostranjenu kampanju protiv korupcije. Opštine mogu da održe konsultacije kako bi usvojile i primenile lokalne akcione planove za borbu protiv korupcije. Kampanja se može usredsrediti na sakupljanje i distribuciju preciznih podataka u vezi korupcije u lokalnoj oblasti. UNDP takođe predlaže sprovođenje aktivnosti ostvarivanja kontakta sa javnošću kako bi se povećala legitimnost PIS-a prema zajednici kosovskih Srba.

Primena Akcionog plana

Vladin Akcioni plan za borbu protiv korupcije je sveobuhvatan i zasnovan na obimnim konsultacijama na političkoj sceni i sa specijalizovanim međunarodnim organizacijama koje rade na Kosovu. Ipak, njegova puna primena nije zagarantovana. Ista će zahtevati da

se potrebna finansijska sredstva učine dostupnim i da politička posvećenost i interes budu zadržani i povećani u okviru PIS-a. Identifikovanje kvalifikovanih ljudski resursa i odgovarajuća koordinacija između odgovornih institucija biće neophodni kako bi se zadržao vremenski okvir za primenu do kraja 2007.

Podrazumeva se da je rešavanje osnovnih uzroka slučajeva korupcije bitno kako bi se osigurala održivost svih gore pomenutih inicijativa protiv korupcije. Poboljšanje ekonomske situacije na Kosovu predstavlja uslov kako bi se omogućilo rešavanje osnovnih uzroka korupcije. Praktično govoreći, ovo znači pružanje viših plata javnim službenicima, ciljnije finansiranje kosovskih preduzetnika i razvoj komercijalnih sposobnosti kosovske omladine. Poboljšani pristup javnim uslugama većeg kvaliteta kao što su primarna zdravstvena zaštita i obrazovanje od suštinskog je značaja kako bi se odgovorilo na uslove koji stvaraju korupciju u kosovskom društvu.

“Politika odgovornosti” kao pristup međunarodne zajednice na Kosovu

Kosovo ima složenu strukturu upravljanja, sa lokalnim i međunarodnim akterima koji imaju mandate koji se nekada poklapaju ili su nejasni. Kao posledica istog, građani nisu uvek u mogućnosti da odrede koga treba da smatraju odgovornim za navode o korupciji.

Kao deo procesa demokratizacije na Kosovu, međunarodna zajednica podržava inicijative PIS-a protiv korupcije. Ipak, vredno je napomenuti iskustva u Bosni i Hercegovini gde je proces čestog nametanja odluka za koje međunarodna zajednica smatra da su u interesu javnosti ocenjen kao da je malo urađeno u pogledu promovisanja ciljeva demokratije, ili u vezi jačanja političkih institucija ili podsticanja učešća javnosti u političkoj sferi. U članku o strategijama protiv korupcije i demokratizacije u Bosni i Hercegovini, David Chandler upozorava da *“strategije protiv korupcije mogu lako zanemariti političke realnosti izgradnje koalicija i konsensusa neophodnih za političkih život. Interes javnosti je uobličen kroz demokratski proces i ne predstavlja nešto o čemu se može odlučiti ili što može biti definisano od strane međunarodnog administratora, bez obzira koliko je dobronamerno.”* Autor naglašava da proces spoljnog nametanja politike političkim predstavnicima, preko ekonomskih sankcija i otpuštanja izbornih službenika koji ne saraduju osigurava da ne postoji mogućnost razvoja interesa javnosti pošto ne postoje pregovori između predstavnika.

Uzimajući u obzir “naučene lekcije” iz intervencionističke politike u Bosni i Hercegovini, međunarodna zajednica je zauzela oprezniji pristup na Kosovu. Ekonomske sankcije i otpuštanje javnih službenika koji ne saraduju se retko dešava na Kosovu. Umesto toga, kombinovani skup politika je razvijen, sa ciljem izgradnje kapaciteta, uspostavljanja sveobuhvatnog pravnog okvira i osiguravanja odgovornosti.

Kako bi se razvio okvir za poboljšanje funkcionisanja društva i unapređenje njegovih životnih uslova, napravljen je niz “Standarda”. Primena Standarda ima za cilj da odredi smer za razvoj društva u predstojećim godinama.

“Politika odgovornosti” koja je trenutno na snazi na Kosovu ocenjuje napredak, dostignuća i prepreke u primeni standarda dobrog upravljanja. Politika odgovornosti ima za cilj da podstakne PIS da preuzme vodeću ulogu u razvoju i primeni politike, smatrajući istovremeno PIS odgovornim za određene standarde dobrog upravljanja i poštovanja manjinskih prava. Međunarodna zajednica nadgleda učinak PIS-a, pruža pomoć u izgradnji kapaciteta njegovih struktura, pruža savete u vezi politike i političkih okvira, i – samo u krajnjem slučaju – interveniše u određenim slučajevima. Pretpostavka koja leži u osnovi politike odgovornosti jeste da je

lokalno vlasništvo apsolutno bitno za održivo upravljanje na Kosovu.

Kao deo procesa utvrđivanja budućeg statusa Kosova, međunarodno civilno prisustvo će nastaviti da funkcioniše na Kosovu u predstojećim godinama. Međunarodno civilno prisustvo će funkcionisati unutar okvira odluka koje treba da budu donete u okviru Saveta bezbednosti UN-a kasnije ove godine. Preliminarne konsultacije između UNMIK-a, EU-a, OEBS-a i NATO/KFOR-a daju nagoveštaje da će, najverovatnije, buduće međunarodno civilno prisustvo biti malobrojnije i da će raditi u partnerstvu sa ljudima, liderima i institucijama Kosova. Ključni prioritet za buduće prisustvo, pored primene sporazuma o statusu, će biti rad sa institucijama u ispunjavanju Standarda u skladu sa politikom odgovornosti.

U ovom okviru, moguće je da će prisustvo međunarodne policije biti potrebno na Kosovu, na ograničeni vremenski period, nakon odluke o statusu. Takvo prisustvo bi se onda usredsredilo na neke ključne oblasti, uključujući, ali ne ograničavajući se na, organizovani kriminal i korupciju visokog nivoa. EU trenutno razmatra resurse i vremenske okvire za raspoređivanje policijskih snaga EU-a na Kosovu, koje bi onda postepeno preuzele odgovornosti od postojeće međunarodne policije UNMIK-a.

Nastavljeno prisustvo međunarodnih sudija i tužilaca može biti od suštinskog značaja u istim osetljivim oblastima na određeni predstojeći period. Ova međunarodna lica će se baviti osetljivim slučajevima na kojima lokalno pravosuđe nije još uvek u mogućnosti da radi, gradeći istovremeno kapacitete odabranih lokalnih tužilaca i sudija da rade na ovim slučajevima u budućnosti.

Preko politike odgovornosti, međunarodna zajednica na Kosovu, pokušava da garantuje određene standarde vladavine prava i demokratskog funkcionisanja. U ovom okviru, pomoć i savet daju se inicijativama PIS-a za borbu protiv korupcije. Prelazak na buduće međunarodno civilno prisustvo će najverovatnije nastaviti da stavlja naglasak na mere protiv korupcije, kako je navedeno u Vladinom Akcionom planu za borbu protiv korupcije, međutim pod čvrstim vođstvom i odgovornošću PIS-a. Kao što je to slučaj sa drugim zemljama Balkana, efikasna primena politike protiv korupcije predstavlja jedno od ključnih razmatranja za EU da počne da razmišlja o efektivnom pristupanju. Sa konsenzusom na nivou celog Kosova povodom cilja integracije u EU, borba protiv korupcije treba da ostane na vrhu plana rada političkih institucija, administracije i pravosuđa, građanskog društva, medija i naroda Kosova uopšteno.

Bibliografija

CARVER, Jeremy, Combating Corruption: the Emergence of New International Law, in: International Law Forum / Forum du Droit International, 2003/ 5: pp. 119-223.

CHANDLER, David, Anti-Corruption Strategies and Democratization in Bosnia-Herzegovina, in: Democratization, Vol. 9, No. 2, Summer 2002, pp. 101-120.

- DE VRIEZE, Franklin, Kosovo after the March 2004 Crisis, Helsinki Monitor, No.3, 2004, 20 p.

EUROPEAN STABILITY INITIATIVE, Towards a Kosovo Development plan, The State of the Kosovo Economy and possible Ways Forwards, August 2004, 35 pg., http://www.esiweb.org/pdf/esi_document_id_58.pdf

FATIC, Alexander, Anti-corruption and anti-organized crime in Serbia: regional implications, in: Journal of Southeast European and Black Sea Studies, Vol. 4, No.2, May 2004, pp. 315-324.

GALTUNG, Fredrik, Criteria for Sustainable Corruption Control, in: European Journal of Development Research, 1997, pp. 105-128.

INTERNATIONAL CRISIS GROUP, Kosovo After Haradinaj, Europe Report 163, 26 May 2005, www.crisisweb.org

INTERNATIONAL CRISIS GROUP, Kosovo: The Challenge of Transition, Europe Report 170, 17 February 2006, www.crisisweb.org

OFFICE OF PRIME MINISTER, Anti-Corruption Action Plan in Kosovo, January 2006, 25 pg.

SOFRONIEV, Serafim, Office of the Auditor General: a Central Pillar for Public Accountability, in: Assembly Support Initiative Newsletter, No. 21, February 2006, p. 14 – 15, www.osce.org/kosovo

SPECTOR, Bertram, Assessment of Corruption in Kosovo, 10 July 2003, Submitted by Management Systems International to USAID, 44 pg, www.usaid.gov

TRANSPARENCY INTERNATIONAL, Corruption Perceptions Index, www.transparency.org

TRANSPARENCY INTERNATIONAL, Global Corruption Barometer, www.transparency.org

U.S. DEPARTMENT OF STATE, 2006 Investment Climate Statement Kosovo, <http://www.state.gov/e/eb/afd/2006/62006.htm>

UNDP, Combating Corruption in Kosovo. A Citizens' Perceptions Survey in Support of the Kosovo Anti-Corruption Strategy, 2004, 32 pg., www.undp.org

UNDP, Kosovo Early Warning Reports, 2001 – 2005, www.undp.org

Opasnost od Korupcije: Mišljenja i Realnost

Habit Hajredini, Direktor, Kancelarija za dobro upravljanje

Kosovo je doživelo znatnu transformaciju u svom ekonomskom i političkom prostiranju. Stanovnici Kosova, Vlada i međunarodna zajednica izgleda da su se posvetili smanjenju korupcije. Brzina promena nije tako vidna, ekonomska osnova, drušvo i iznad svega politički status, nezavisnost i funkcionisanje institucija je sadržajni okvir toga.

Opasnost

Sadašnja politička i ekonomska situacija u zemlji ohrabruje do određenog stepena opasnost od korupcije, a civilno društvo i slobodni mediji nisu dovolno snažni, stoga ne mogu da snose potpunu odgovornost za suzbijanje korupcije. Opasnost stiže iz **ekonomije** (široka privatizacija, denacionalizam, još uvek neregulisana tržišna pravila) **velike nezaposlenosti, nedostatak slobodnog tržišta**, (monopol, akcije državnih kompanija i aktivnosti neregulirane ekonomije); **ali takođe i ukupne slabosti institucija** (klientizam, nepotizam, formalizam, birokratija), i opšta nestabilnost društvenih normi (visoko zapošljavanje, ispoljavanje potrošnje i težnji, nedostatak orjentacije). Fenomen korupcije odražava bol koja se povećava od nove demokratije, nije incident već trajna prepreka i deo sistema.

Jedinstveni problem Kosova je nedefinisani politički status. Problem je teret totalitarne prošlosti, podele po osnovi etničke pripadnosti, ali takođe i menadžiranje i mađunarodna kontrola. Nedostatak poverenja u lokalne institucije, jednog stava koji je slabo izražen je racionalist političke odluke, u suprotnom to vodi ka razvoju pasivnosti i suštinske efikasnosti lokalnih institucija sa zakonskim krugovima, odgovornost ka elektoratu za stručne zasluge i poverenje.

U tom smislu korupcija je realan problem na Kosovu. Neregulisanje javnih odluka, skandali na medijima ili spoljni monitori. Činjenica da mi ne možemo u stvari da merimo koliko je korupcija rasprostranjena Kosovu, ne znači da mi nismo sigurni da smeta biznisu i celokupnom utisku, koji udaljava strane investitore i lokalne preduzetnike. Zatim, relativnost nanosi veliku štetu, jer stvara mogući razlog za nedostatak političke odlučnosti za sprovođenje mera: pitanje o tome dali se korupcija nasleđuje ili stvara, dali je to erozija morala i ko treba da se više krivi nisu pitanja, već je značajno šta treba činiti u cilju eliminisanje korupcije. Mi smo svesni tereta tradicije-ostavljenih tragova ranijih političkih sistema, naročito onih mračnih; privilegija datih onim koji su poslušni, mogućnosti otimanja u ime ideala, činjenica da se sve može učiniti putem veza i uticaja, da za one koji su na položaju vernost i poslušnost, znače više od rada i novine. Mi znamo da druge zemlje imaju slične probleme; znamo da se korupcija nikada ne može u celini iskoreniti, ali smo sigurni da mi ne možemo da ostanemo pasivni i da čekamo

Korupcija i njeno poreklo

Korupcija je bila od samog početka deo društva. Ona je bila sastavni deo naših kolektivnih aktivnosti u svim vremenima. Razlog zašto se posvećujemo studiji korupcije, kao praksi, je zato što ona ne samo da podriva ekonomski sastav društva, već postavlja dinamit moralnim temelima reda u jednom zemlji.

Šta znači „koruptiram“ – koruptiram znači da nekog oštetiš u moralnom aspektu i određenim ciljevima; da nekoga poguraš sa nekog sa mitom itd, da kršiš zakone ili deluješ u suprotnosti sa zadatkom koji ima za obavljanje usluga.

Definicije za termin „korupcije“ su mnoge, a u većini slučajeva definicija termina sadrži i kolirit mesta gde se upotrebljava.

Mnogi autori su poredili korupciju sa faulom u futbolu. Koruptivni postupci sistematski generišu ekonomski kosto, eliminišući pozitivne inicijative, politički kosto, minirajući institucije i socijalni kosto, čineći ponovnu raspodelu imovine onima koji je ne nezaslužuju. Kada korupcija minira pravo na imovinu, zakonska snaga, inicijativa za investicije kao i ekonomski i socijalni razvoji se smanjuju. Korupcija postoji u celom cvetu, ali korupcija je razarajuća prema siromašnim zemljama gde se može minirati pitanje prava na imovinu, zakon i inicijative za investicije.

Zašto je korupcija tako značajno pitanje u svetu?

Postoje mnogi razlozi ali mi će mo navesti samo neke od njih: jedna je mogućnost da je korupcija pogoršana vodeći ka velikom javnom nezadovoljstvu. Pogoršanje se može dogoditi zbog činjenice jer je povećana međunarodna trgovina i komunikacija sa svetom, a kao posledica ljudi i civilni službenici se izlažu ekonomskim ranije nezamislivim mogućnostima (davanja licenci strancima). U većini slučajeva korupcija se događa zato što promene koje sprovode institucije koje su „bolesne“ ne vode ka poštenoj konkurenciji, već i unutrašnjim prljavim dogovorima i političkoj trafikaciji. Moguće je da se korupcija nalazi na istom nivou kao ranije, ali je naša savest promenjena i tolerancija prema ovim praksama. Drugi razlog može biti da ljudi nalaze mir kada okrivljuju korupciju, buduće da ekonomske i demokratske reforme nisu osvarile ono što je očekivano ovim razvojem i reformama.

U okviru izgradnje demokratskog društva na Kosovu, demokratskih i funkcionalnih institucija, vladavine zakona i pravne države, suzbijanje i sprečavanje korupcije kao kriminalna organizovana forma, sadrže jedan od prioriteta programa Vlade i kao osnovni uslov za formiranje pravne države, funkcionalnih institucija i demokratskog društva.

U tom pravcu se obavlja saradnja na većem stepenu sa institucijama, agencijama, donatorima, međunarodnim organizacijama i domaćim NVO, kako bi adresirali korupciju na nacionalnom i regionalnom nivou i radi na smanjenju mogućnosti za korupciju, putem izrade politika, formiranje mehanizama i podršku, nadgledajući aktivnosti, kao i edukaciju građana o njihovoj ulozi na sprečavanju i suzbijanju korupcije.

Kontrolisanje korupcije je bitan deo dobrog upravljanja i veliki izazov za Vlade u celom svetu. Često u zemljama u tranziciji, korupcija se javlja kao uobičajeni fenomen u životu građana i to predstavlja ozbiljnu prepreku za funkcionisanje javnih institucija.

Na Kosovu, korupcija nije prodrla a niti iskorenila u toj meri da bi naši napori protiv korupcije bili uzaludni. I druga istraživanja pokazuju da je za građane Kosova, nezavisno od etničke pripadnosti ili socijalno-ekonomskog statusa, u celini korupcija neprihvatljivo ponašanje.

Na ovaj način vlada Kosova, svojim politikama za suzbijanje korupcije i njenog sprečavanja je pristupila u nekoliko pravca:

- a. Putem formiranja za konodavstva;
- b. Edukacije (povećanje svesti javnovsti) i
- c. Formiranja mehanizama za suzbijanje i sprečavanje korupcije;

U tom smislu već je formirano nekoliko mehanizama i preduzimaju se konkretni koraci, koji će omogućiti adekvatno suzbijanje fenomena korupcije.

Značaj je posvećen i razvoju u usavršavanju sistema sa povećavanje transparentnosti i polaganje računa vladinih institucija. U cilju povećavanja transparentnosti kao jedan od faktora za suzbijanje korupcije , Vlada je usvojila administrativno upustvo o sprovođenju zakona o pristupu službenim dokumentima.

Iskorenjivanja korupcije na Kosovu će obuhvatitit ne samo istituconalne i zakonodavne reforme, već takođe i dugoročno angažovanje za izmenu kulture prema korupciji na Kosovu. Napori za njeno smanjenje će biti u celini integrisani u prioritete Vlade Kosova i svim njenim sektorima

Vlada Kosova i kosovari shvataju da zalaganje protiv korupcije mora da obuhvati i mnoge činioce za preuzimanja odgovornosti, kako bi adresirali posebne aspekte ovog kompleksnog problema, od realne saradnje svih društvenih snaga, javnog i privatnog sektora, civilnog društva i svih drugih značajnih činioaca.

Imajući u vidu značaj za izgradnju demokratskog društva na Kosovu, pravo predstavljanje volje naroda Kosova za proces izgradnje i razvoj demokratskih i funkcionalnih institucija, vladavini zakona i pravne države, obezbeđivanje ravnopravnog tretiranja i zaštiti ljudskih prava, kao i donešenju pravila u skladu sa odgovarajućim evropskim i meunarodnim standardima, Vlada Kosova je prihvatila potrebu za formiranje zakonskih instrumenata i vladinih politika za društvo u kojem će vladati efikasno ravnopravnost pred zakonom svih građana Kosova.

Jedan od izazova i velika opasnosti koja pretili demokratskom društvu i vladavini zakona u jednoj zemlji je fenomen korupcije. Kontrolisanje korupcije je bitan deo dobrog upravljanja i veliki izazov za vlade svih zemalja. Suzbijanje i sprečavanje korupcije kao forme organizovanog kriminala čine jedan od prioriteta programa Vlada Kosova.

Kancelarija za dobro upravljanje pri Uredu Premijera, kao deo izvršnih organa Kosova, ima mandat za monitorisanje i savetovanje ministara, formiranje politika i delovanje u ovlasti dobrog upravljanja , ljudskih prava, jednake mogućnosti i rodnu ravnopravnost, kao i savetovanje i preporuke Premijeru Kosova i odgovarajućim ministarstvima o Gerenavedenim politikama, imala je ključnu ulogu za vođenje aktivnosti protiv korupcije u okviru PISK-a, kao i Vlade u celini.

FORMIRANJE INSTITUCIONALNIH MEHANIZAMA ANTI-KORUPCIJE NA KOSOVU

Institucije Kosova u cilju suzbijanja i sprečavanja korupcije preduzele su konkretne mere o ovim pitanjima:

1. izrada strategije protiv korupcije
2. osnivanje i funkcionisanje međuresorske radne grupe za anti-korupciju

3. Anti korupciono zakonodavstvo
4. Plan delovanja protiv korupcije
5. Javna kampanja protiv korupcije
6. Agencija za antikorupciju

Strategija protiv korupcije

Vlada Kosova je, marta 2004. godine, usvojila Strategiju protiv korupcije na Kosovu, koju je izradila u saradnji sa Kancelarijom za dobro upravljanje/KDU, radnom grupom, strukturama UNMIK-a, međunarodnim agencijama i civilnim društvom. Strategijom se predviđa oko 150 mera za sprečavanje, uključujući ekonomsku oblast, zakonodavstvo, javnu i političku administraciju, medije, civilno društvo i td.

Međuresorska radna grupa protiv korupcije

Odlukom Vlade, od 9.10.2003.godine, formirana je međuresorska radna grupa protiv korupcije. U grupi su zastupljena sva ministarstva Vlade, uključujući i formiranje novih ministarstava kao i Odeljenje za pravdu i Pravnu kancelariju UNMIK-a. Radna grupa, kojom rukovodi direktor KDU/UP, ima za cilj da izradi politike i strategiju protiv korupcije.

Zakon protiv korupcije

Vlada Kosova je usvojila zakon protiv korupcije. Takođe, ovaj zakon je inicirala KDU/UP, uz podršku Evropske agencije, GTZ, domaćih i međunarodnih eksperata. Septembra 2004.godine Parlament je usvojio Zakon protiv korupcije, koji je potpisao i SPGS.

Plan delovanja protiv korupcije

Kancelarija za dobro upravljanje pri Uredu Premijera je preuzela obavezu da izradi plan delovanja protiv korupcije, u saradnji sa Evropskim Savetom, strukturama UNMIK-a i civilnim društvom. Takođe, 25/26. oktobra 2004. godine, KDU/UP, u saradnji sa projektom Paco Impact Saveta Evrope, organizovana je dvodnevna radionica za razvoj plana delovanja za implemenaciju Strategije protiv korupcije na Kosovu. Prvi nacrt ovog plana delovanja je prezentiran 21/22 februara 2005. godine. U ovim radionicama svoj doprinos su dali domaći i međunarodni eksperti. Plan delovanja protiv korupcije na Kosovu je usvojio ministarski savet i plan ima za cilj sprovođenje Strategije protiv korupcije. Ovim planom se predviđaju smernice i konkretna delovanja u cilju suzbijanja i sprečavanja korupcije, definišu se odgovorne institucije, vreme za izvršavanje zadataka i pokazatelja uspeha.

Javna kampanja protiv korupcije

Kancelarija za Dobro Upravljanje pri Uredu Premijera sa svojim partnerim lansirali su široku kampanju protiv korupcije, koja ojačava ulogu civilnih službenika i običnih građana na suzbijanju korupcije. Kampanja je ključni aspekt svestranog pristupa prema korupciji. Kampanjom rukovodi Upravni odbor pod nadzorom KDU/UP i jednim saradnikom iz civilnog društva. Upravni odbor predstavlja jedan predviđeni nivo sa saradnju između raznih činioaca, zainteresovanih za

suzbijanje korupcije na Kosovu, uključujući lidere u Vladi i civilnom društvu. Javna kampanja protiv korupcije ima za cilj da pomogne na implementaciji strategije protiv korupcije, za šta su formirane i podgrupe, kako bi dizajnirale i obavljale aktivnosti u oblasti avokacije, edukacije, na opštinskom i centralnom nivou. Takođe, ove aktivnosti uključuju medijske oblasti podizanja svesti, obuke sa civilnim službenicima i forumima u opštinama, kako bi izradili lokalne planove delovanja za suzbijanje korupcije.

Odbor agencije protiv korupcije

Skupština Kosova, na sednici oržanoj 23 februara 2006. godine, shodno članu 12.2 Zakona protiv korupcije, donela je odluku (br. 02-946-1/06) za imenovanje Odbora agencije protiv korupcije u dvogodišnjem mandatu.

Odbor agencije je osnovan za obavljanje direktnog nadzora agencije. Odbor agencije je u sastavu od 9(devet) članova, 3(tri) imenuje Skupština i po 1 (jedan) predstavnik iz Kancelarije Predsednika, Vlade, Vrhovnog Suda, Kancelarije javnog tužioca, lokalnih autoriteta i civilnog društva. Odbor agencije kontroliše redovno i kompletno rad agencije i nadzire imovinu službenih lica koja rade u Agenciji. Direktor agencije izveštava Odbor Agencije svaki šest meseci u vezi sadržaja i monitorisanja imovine kao i otkrivanju agencije o nesalgasnosti, konfliktu, interesima, poklona i dovršene istrage. Odboru Agencije se utvrđuju stručni zadaci i obezbeđuju tehnički uslovi za obavljanje poslova Agencije.

Agencija protiv korupcije

Formiranje mehanizama za suzbijanje i sprečavanje korupcije, formiranjem Kosovske Agencije, koji će prema zakonu protiv korupcije biti nezavisna agencija. Skupština Kosova na sednici održanoj 17 jula 2006.godine shodno zakonu protiv korupcije je izabrala direktora agencije. Na osnovu člana 51.2. Agencija će početi da funkcioniše nakon imenovanja njenog direktora.

Ured premijera, 10000 Priština
Kancelarija za Dobru vladavinu, Direktor Habit Hajredini
Tel: (+381-38) 200 140 70 Fax +381-38-200.146.43
kontakt: habit.hajredini@ks-gov.net

Sedište Misije OEBS-a, 10000 Priština
Tel (+381.38) 500 162 Fax (+381.38) 500 188
kontakt: lodewijk.vanoost@osce.org
<http://www.osce.org/Kosovo>